

De geschiedenis van de huizen

Zuideinde 220 tot en met 244 te Westzaan

Jan van der Male

Inhoud

Inleiding.....	3
1 Zuideinde 220, 222 en 224.....	5
2 Zuideinde 232 en 238-240.....	10
2.1 Inleiding.....	10
2.2 Zuideinde 238-240	10
2.3 Zuideinde 232	14
2.4 Korte genealogie familie Bes (ca 1677-1900).....	17
3 Zuideinde 242	18
4 Zuideinde 244 en een huis ten noorden daarvan.....	22
4.1 Inleiding.....	22
4.2 Zuideinde 244	22
4.3 Een huis tussen Zuideinde 244 en 256 (voor 1736 tot 1805).....	30

Inleiding

In navolgend overzicht is de geschiedenis beschreven van de panden Zuideinde 222 tot en met 244 (even numers) te Westzaan. Deze panden stonden of staan aan de oostkant van het Zuideinde tussen de boerderij Zuideinde 210-212 (zie apart historisch overzicht daarover) en Zuideinde 256-260 (voorheen ook Zuideinde 252-254, zie ook apart historisch overzicht "Rondom de Oude Ruijgeneel en de Jonge Ruijgeneel").

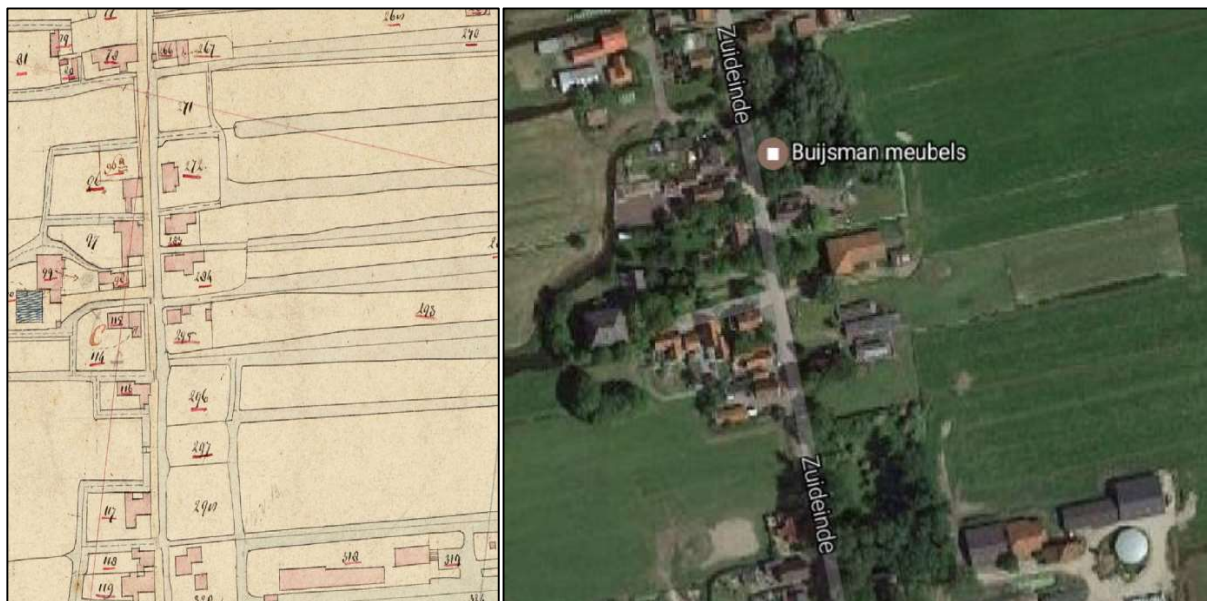
Hoogstwaarschijnlijk al in de 12^e of 13^e eeuw was er in deze omgeving al bebouwing; een aantal van de in dit overzicht besproken panden vindt haar oorsprong echter in de 17^e eeuw, toen Westzaan weer werd opgebouwd na verwoesting door de Spanjaarden gedurende de Tweede Wereldoorlog (1574). Dit geldt voor de huizen Zuideinde 238-240 (thans verdwenen), 242 en 244. De bebouwing op de percelen van Zuideinde 222 (thans verdwenen) en 232 is van recenter datum: respectievelijk halverwege de 19^e eeuw en de eerste helft van de 20^e eeuw. Tot slot is in de 21^e eeuw ook weer sprake van nieuwbouwactiviteiten op deze plek (Zuideinde 220 en 224).

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van notariële en oud-rechterlijke archieven, bouwdoSSIERS en kadastrale gegevens, aanwezig bij het Gemeentearchief Zaanstad. Tot slot is ook gebruik gemaakt van onderzoeksantekeningen uit de collectie van Nico J. Heermans.

Westzaan, voorjaar 2017

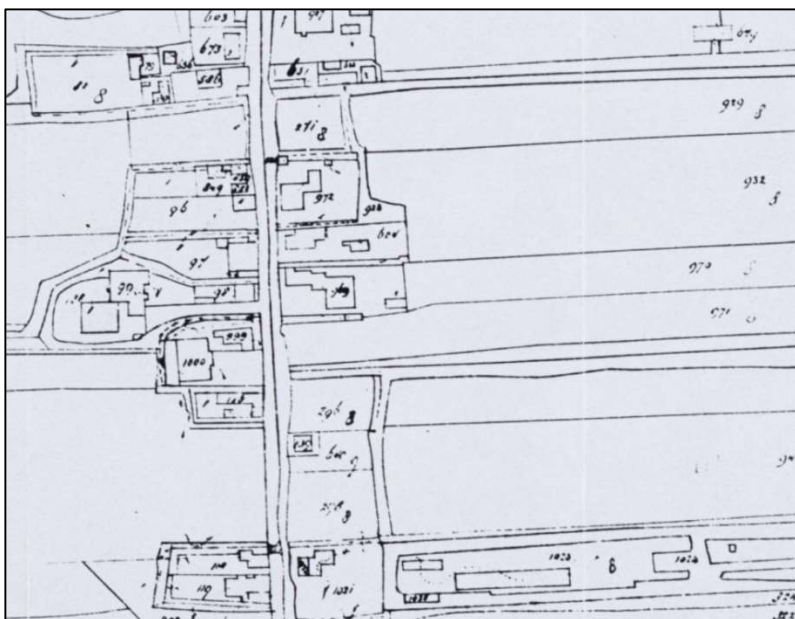
Jan van der Male

Herzien (h2 en 3) in december 2020

Links het kadastraal minuutplan uit 1827 met aan de rechterzijde van de weg van boven naar beneden de huizen Zuideinde 252-254 (sectie D266 en D267), Zuideinde 244 (sectie D272), Zuideinde 242 (sectie D283), Zuideinde 238-240 (sectie D284), een zeer kort daarna afgebroken pand (sectie D295) en onderaan de boerderij Zuideinde 210-212 (sectie D318 t/m D320).

Rechts dezelfde situatie op GoogleEarth in 2017.

1 Zuideinde 220, 222 en 224

Het weiland van de familie Louwen

De bebouwingshistorie van dit perceel begint in de eerste helft van de 19^e eeuw. Het was in die tijd weiland en dat was het vermoedelijk ook al in de 18^e eeuw, toen anno 1725 Willem Jacobszn Engel als zuidelijke buurman van (het voormalig) pand Zuideinde 232 was.¹

Het toenmalige weiland op deze plaats, kadastraal aangeduid als nummer D297, was eigendom van Gerrit Louwen (1749-1820) en zijn vrouw Trijntje Verweel (1751-1834). Ook de panden Zuideinde 244 en 253 waren hun eigendom, evenals een weiland waar rond 1870 Zuideinde 241-245 zou komen.

Na het overlijden van Gerrit en Trijntje in respectievelijk 1820 en 1830 bleven hun eigendommen nog jaren onverdeeld, tot op 7 februari 1851 een *“acte van scheiding en verdeling van onroerende goederen”* werd opgemaakt bij notaris Teunis Slagter. Onder artikel 4 werden *“twee naast en aan elkaar gedamde en geheelde erven over en beoosten de wegsloot”* opgenoemd die voor f20,- eigendom van zoon Jan Gerritszn Louwen werden.² In 1858 opgevolgd door zijn broer Pieter Gerritszn Louwen en daarna door diens neefje Pieter Janszn Louwen (1829-1891).

De bouw van een huis in 1862 en stal in 1915

Laatstgenoemde veehouder Pieter Louwen, die tot dan toe in het huis van zijn broer en zussen op Zuideinde 244 woonde met zijn gezin, splitste in 1862 het perceel weiland. Op een deel, kadastraal aangeduid als D639 kwam toen een huis te staan. Het resterende deel D740 bleef vooralsnog onbebouwd. Daar kwam in 1914 verandering in, toen een stal bij het huis werd gebouwd.

Pieter Louwen woonde zelf decennialang op deze plaats tot zijn overlijden in 1891, gevolgd door zijn zoon Jan Louwen Pzn (1854-1928) (een neef van Jan Louwen Corneliszn (1846-1936) die van 1896 tot 1912 eigenaar van Zuideinde 244 en 253 was) en omstreeks de eeuwwisseling het gezin van (vermoedelijk Jan's zoon) Cornelis Louwen.

In 1886 kreeg het huis, tot dan toe gemeentenummer 87c, het huisnummer wijk B47. Rond 1920 werd dat hernaummerd in wijk B44.

Iets eerder, in 1918 werden beide percelen weer samengevoegd en kreeg dit kadastraal nummer D1274.

In 1926 werden beide percelen, zowel D298 als D1274, verkocht aan los werkman Willem Gerritszn de Boer.

Louwen. C., Veehouder, Zuideinde 100.
Louwen. P., Veehouder, Zuideinde 87c.

Adresboek van Westzaan uit 1882.
Gemeentenummer 87c is het voormalige
Zuideinde 222c.

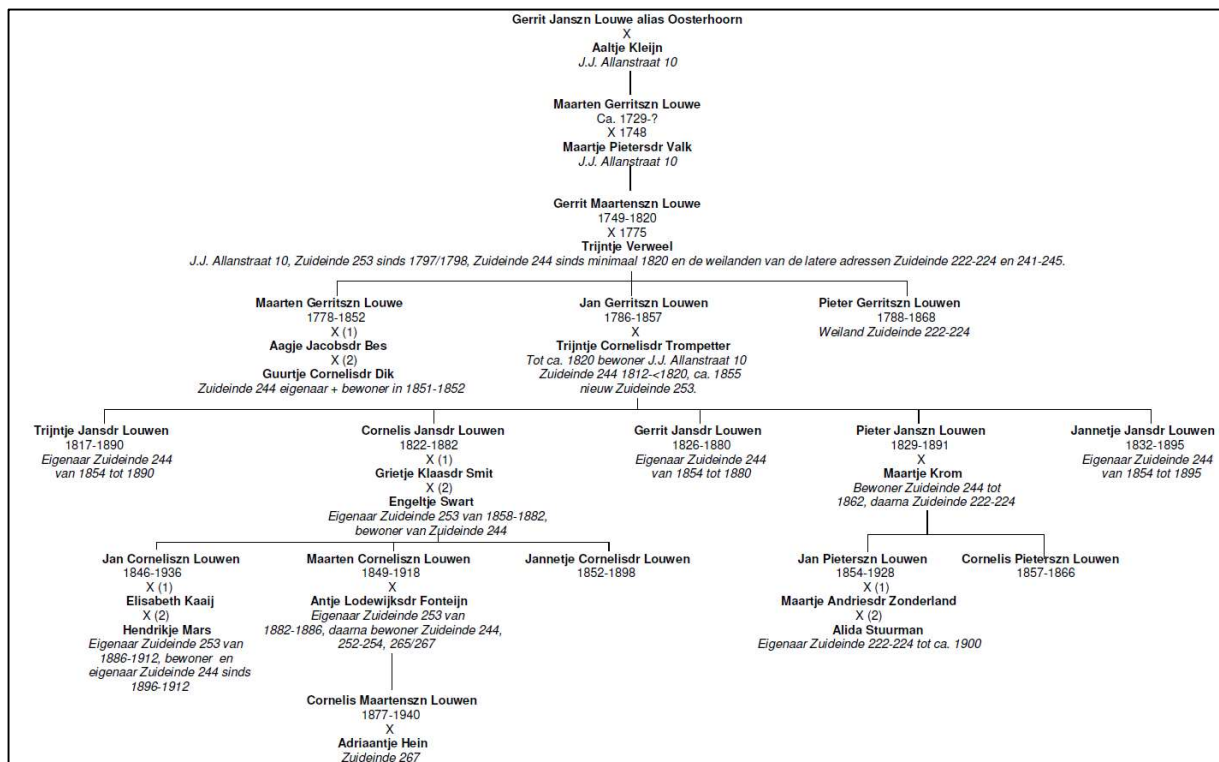
Kadastrale kaart uit 1906 met rechts op perceel D639 het woonhuis uit 1862 (op de plek van het huidige Zuideinde 224).

Kadastrale kaart uit 1943 met aan de rechterzijde van de weg het in 1924 gebouwde Zuideinde 222 (sectie D1409). Het pand uit 1862 ten noorden ervan is inmiddels in 1933 gesloopt. Verder noordwaarts is inmiddels in 1919 het huis Zuideinde 232 verzezen (zie hoofdstuk 2.3).

¹ Gemeentearchief Zaanstad, archief van de Doopsgezinde gemeente Westzaan (KA-0013), inv.nr. 636.

² Heermans, N.J., schrift 31, pagina 2501.

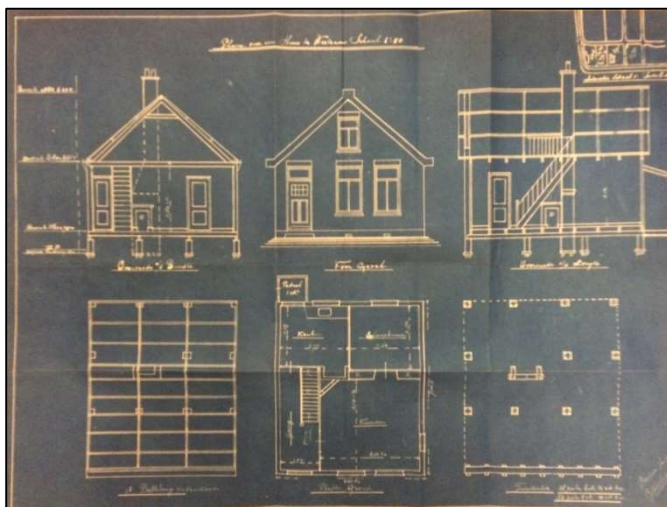

Een tweede huis vanaf 1924

De Boer verhuurde het pand nog enige tijd aan een zekere Thijs Spijkerman, daarna werd het onbewoonbaar verklaard.

De Boer had ondertussen in 1924 in zuidelijk gelegen weilandje D298, met een oppervlakte van 13,90 are, een nieuw huis gebouwd. Het kreeg als huisnummer Wijk B44a.³ Ervoor kwam in 1926 een brug over de wegsloot. De Boer werd later houtbewerker en begon uiteindelijk in het nieuwe huis Zuideinde 222 een eierhandel. Zijn kinderen Gerrit en Anna waren elk voor 1/6^e deel eigenaar, vader Willem voor 2/3.

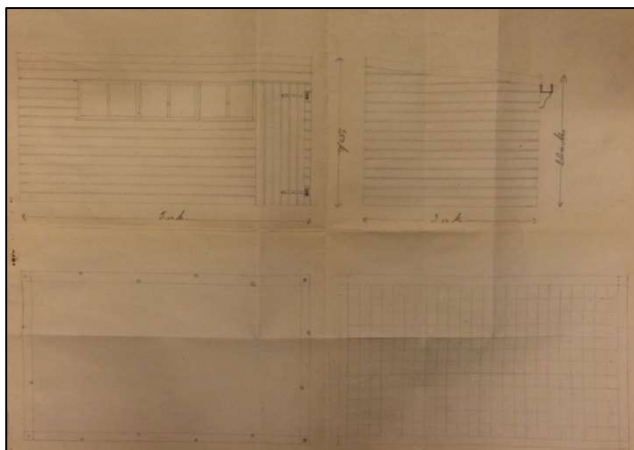
De Boer heeft het 19^e-eeuwse pand en het nieuwe huis uit 1924 (wijk B44a) echter niet lang in eigendom gehad. Beide huizen werden in 1926 eigendom van fabrieksarbeider Jacob Spijkerman, die de perceelgrens veranderde.

Bouwtekening van het huis van De Boer uit 1924.

Bouwtekening van het werkplaatsje uit

1933

D298 en een klein deel van D1274 werden samengevoegd tot het nieuwe perceel D1409. Dat had een oppervlakte van 14,10 are.

Na Spijkerman was van 1927 tot 1940 de Coöperatieve Vereeniging tot aan- en verkoop van Vaste Goederen uit Zaandam, ook wel bekend als De Club van Twintig, eigenaar van het huidige pand Zuideinde 222. Het huis werd verhuurd aan Willem Bernardus Bras, Gerrit de Wit, Gerrit Hendrik Eijdenberg en Gerrit de Wit. Inwonend onder andere van april tot november 1937 Elisabeth de Vries.

Wijk B44a werd in 1939 omgenummerd tot Zuideinde 222.

De sloop van het oude pand in 1933 en bouw van een werkplaats

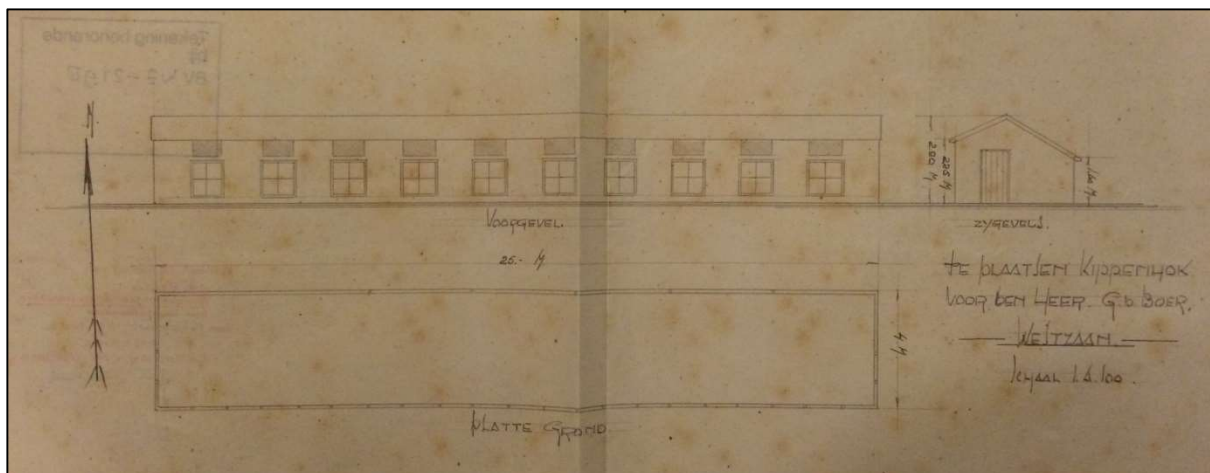
In 1933 werd het huis uit 1862 gesloopt en werd een klein werkplaatsje gebouwd dat weer eigendom van Gerrit Dirkszn de Boer werd. Wellicht was dit een oomzegger van eerder genoemde Willem Gerritszn.

(Opnieuw) de familie De Boer: uiteindelijke sloop van de 20^e-eeuwse bebouwing

Vanaf 1940 was Dirk Janzn Husslage, van beroep slager, eigenaar van het huis en erf. Hoogstwaarschijnlijk huurde toen Gerrit de Boer het pand Zuideinde 222 al. Deze liet in 1945 de brug over de wegsloot verlagen, in navolging van diverse van zijn burens, die dat in dezelfde tijd ook deden. In 1951 liet De Boer een kippenhok bij zijn huis bouwen en in 1959 een kuikenopfokstal.⁴

³ Volgens het bevolkingsregister over Westzaan was huisnummer B44a voorheen Wijk B48, gesloopt rond 1890. Dat was een pand dat reeds in 1820 bestond als gemeentenummer 110, vanaf circa 1860 tot 1886 gemeentenummer 88. Toch lijkt dat niet een huis te zijn geweest dat op deze plek stond, want volgens de kadastrale kaarten was voor 1924 op deze plaats geen huis, het enige huis in de nabijheid was het pand in de periode 1862-1933: gemeentenummer 87c/Wijk B47/B44.

⁴ Kadastrale leggers 312, 719, 889, 2153 en 2408.

Het kippenhok uit 1951.

Pluimveehouder De Boer werd in 1954 eigenaar. Hij was geboren op 1 september 1901 en gehuwd met Trijntje Siffels. Het pand J.J. Allanstraat 219 was ook eigendom van Gerrit de Boer. De Boer was eigenaar tot minimaal 1981, daarna een van zijn kinderen.⁵ Omstreeks 1995 is alle bebouwing op dit perceel gesloopt.

Nieuwbouw

In de periode 2004-2007 werd door familie De Boer een nieuw plan ontwikkeld voor drie huizen. Pas begin 2016 werd op het noordelijk gedeelte van het perceel gestart met de bouw van een nieuw huis in historische stijl, op de plek van het huis dat hier tussen 1862 en 1933 stond. De fundering werd in de eerste helft van het jaar gelegd, na de zomer volgde de opbouw van het houten pand.

Halverwege 2016 werd het vele struikgewas dat aan de zuidkant van het perceel was ontstaan, gesnoeid. Daarna is in februari 2017 de bouw van het nieuwe huis Zuideinde 222 gestart. Volledig aan de zuidkant van het perceel komt een derde huis te staan: Zuideinde 220.

De plek waar het nieuwe Zuideinde 220 zal verrijzen (links), naast de boerderij van de familie Visser op Zuideinde 210-212. Rechts het bouwterrein van de nieuwe woningen Zuideinde 222 en 224, oktober 2016. © J.C. van der Male.

⁵ Kadastrale leggers 2376, 2858, 3419 en 5276.

Luchtfoto van mei 2017 met v.l.n.r. de bouw van Zuideinde 224 en 222. Van Zuideinde 220 is de schuur in aanbouw. © Collectie Westzaanse Digitale Beeldbank/René Bloemberg.

2 Zuideinde 232 en 238-240

2.1 Inleiding

Recht tegenover de Zuidervermaning (gebouwd in 1731) en diens voorgangers (ca 1600 en 1664) heeft eeuwenlang een boerderij gestaan die eveneens eeuwenlang eigendom is geweest van één familie: de familie Bes. Dit was een agrarische familie, die ook generaties lang in het kerkelijk leven van de Fries Doopsgezinde Gemeente (met de Zuidervermaning) een belangrijke rol heeft gespeeld. Werk en kerk bevonden zich voor deze familie op bijzonder korte afstand van elkaar. Nu is het in Westzaan geen unicum dat een perceel grond lange tijd, soms wel meer dan een eeuw, in bezit is van dezelfde familie. Maar een bezit van minimaal 300 jaar is toch wel opvallend.

De geschiedenis van deze boerderij, waar vandaag de dag alleen een schuur van resteert, begint in de 17^e eeuw. In die eeuw werden in Westzaan veel huizen gebouwd, nadat het dorp in 1574 grotendeels was verwoest gedurende de Tachtigjarige Oorlog.

Navolgend eerst de historie van Zuideinde 238-240 en voor de begrijpelijkheid van het verhaal dáárna pas van Zuideinde 232. De geschiedenis van beide percelen is nauw aan elkaar verweven.

2.2 Zuideinde 238-240

Familie Swart: tot ca 1696

De oudst bekende eigenaars van de boerderij zijn Pieter Dirckszn Swart en Impje Claasdr Olij. Laatstgenoemde was hoogstwaarschijnlijk de dochter van Claas Jansz Olij, geboren in 1639 en wellicht rond 1665 gehuwd met Pieter Dircksz Swart. Beiden waren in 1682 overleden; hun kinderen Trijntje, Claes en Neltje waren nog minderjarig (respectievelijk 13, 11 en ongeveer 8 jaar) en als voogd werden in maart van dat jaar daarover aangesteld Dirck Jansz Sijmons, Willem Jansz Verweel, Dirck Jansz en Pieter Cornelisz Swart.

Hun dochter Trijntje Pietersdr Swart (1669-1727) trouwde in 1692 met Claas Baartszn Hos (1668-1741). Deze heeft, evenals hun zoon Baart Claaszn Hos (1712-1763) in deze omgeving aan het Zuideinde ook percelen grond bezeten.

Na het overlijden van de ouders Swart bleef het huis aan het Zuideinde lange tijd onverkocht; pas hoogstwaarschijnlijk in 1696 werd het van de hand gedaan. Opmerkelijk genoeg komt een overdracht echter niet voor in de transportregisters voor de schout en schepenen van de Banne Westsaenen en ook niet in de nog bewaard gebleven notariële akten.

Generatie I: Jacob Ariszn Bes: ca 1696-1732

In het verpondingsboek van de banne Westzaan, waarin belastingen op onroerende goederen werden genoteerd, staat vanaf 1697 Jacob Ariszn Bes genoteerd. Het perceel had toen verpondingsnummer 141 (in de 18e eeuw verpondingsnummer 132) en was 96 roeden groot. In het register met transportakten, opgemaakt door de schout en schepenen van de banne Westzaan, is in die periode slechts één akte gevonden waarin Jacob Ariszn Bes als koper wordt genoemd, en wel in oktober 1696. Hij kocht toen een part in een molen (de naam slecht leesbaar) en een huis daarbij. Of dat het bewuste huis is, durf ik niet met zekerheid te zeggen. Feit is wel dat in die periode niet meer transportakten zijn gevonden waar zijn naam in genoemd wordt.

Later kocht Bes nog veel stukken land bij, waarmee zijn bezittingen een totale oppervlakte van 1040 roeden hadden.

Bes was geboren omstreeks 1677 als zoon van Aris Ariszn Bes (ca 1639-1722) en Neeltje Dirksdr Engeles (voorganger in de Zuidervermaning vanaf 1681 tot zijn overlijden) en is in 1696 getrouwd met Trijntje Willems Bakker.⁶

Bes' vrouw overleed echter al korte tijd later, in 1707 hertrouwde hij met Maritje Claesdr van Zaenen. Met haar kreeg hij drie kinderen: Jan (1706-1789, waarover later meer), Aris (ca 1712-1749) en Cornelis (ca 1716-1796).

Ook Jacob's tweede vrouw overleed en omstreeks 1728 hertrouwde hij met Claartje Jans. Echter in 1729 kwam ook zij te overlijden en voor de vierde keer trouwde Jacob Ariszn Bes, nu met Aaltje Aldertsdr.

⁶ Heermans, N.J. Aantekeningen, schrift deel 36, p2104-2120.

Jacob zelf overleed op 22 maart 1732. Een jaar later, op 16 juni 1733 werden zijn bezittingen genoteerd:

- Een huis en erf in het Zuidend belend ten zuiden Jan Arentsz Hokjes, ten noorden Jacob Vet.
- Een stukje land 405 r achter het huis belend ten Zuiden Jan Hokjes, ten Noorden Jan Vet
- Een stukje land achter de noorder laan uit 389 roeden. Op en binnen de reef. Ten zuiden Hendrik Jansze ten noorden Cornelis Dekker.
- Een dito achter de oude school uit op en binnen de reef 150 r belent ten zuiden en ten noorden Dirk de Grood.
- 1/6 part in de hennipkloppersmolen De Eendracht met erf en gereetschap binnen de Gouw belent ten oosten de Koornbloem ten Westen de Gooijer
- Koopmanschappen, o.a. wit karlen garen, rekening, rokken, bossen hennip en ook nog wat geklopte hennip
- Debiteuren
- Huisraad en inboedel
- Diverse schulden/geleend geld.

De noordelijke buurman zou betrekking moeten hebben op de eigenaar van Zuideinde 242 in die tijd. Wellicht gaat het om Jacob Dirkszn Vet, die op de plek van huidig J.J. Allanstraat 14 woonde en in 1757 zou overlijden. Deze heeft meerdere percelen in het dorp in bezit gehad, hij was erg vermogend. Hier kan niet Vet's eigen woonhuis worden aangeduid, maar een perceel dat hij kennelijk verhuurde of voor opslag gebruikte (hij was graanhandelaar). Ten zuiden van zijn eigen woning, op J.J. Allanstraat 10, woonde in die tijd namelijk Gerrit Louwen alias Oosterhoorn.

Molen "De Eendracht" stond iets noordwaarts in het dorp; achter tegenwoordig J.J. Allanstraat 8, aan de Koornbloemsloot. De molen was in 1680 gebouwd door onder meer Jacob's vader Aris Ariszn Bes (ca. 1639-1722). Ook zijn halfbroer Claes (1688-1737) werkte met deze molen en liet ervoor (aan de overkant van de weg) rond 1718 het huis J.J. Allanstraat 9 bouwen. Diens zoon Sijmen (1722-1803) zou er met zijn gezin tot 1788 wonen.⁷

Reeds voor 1721 was Jacob Bes één van de eigenaren van molen "De Eendracht" en was dus ook actief als rolreder. Op 5 juli van dat jaar werd de molen door de diverse eigenaren geveild en is Jacob Ariszn Bes eigenaar van de volledige molen geworden voor fl 1025,-. Blijkens de opsomming van zijn eigendommen uit 1733 heeft hij echter na 1721 dus 5/6e deel weer verkocht aan anderen.

De bezittingen van Jacob Ariszn Bes (met een totale waarde van fl 5543,8,10) werden op 16 maart 1734 verdeeld onder zijn drie kinderen Aris Jacobszn Bes, Jan Jacobszn Bes en Cornelis Jacobszn Bes. Laatstgenoemde was op dat moment nog minderjarig; Claas Ariszn Bes (hoogstwaarschijnlijk zijn oom) en Claas Janszn Hooft (naar alle waarschijnlijkheid Claes Janszn Hoofd (1700-1776) die van 1736 tot 1747 een huis tussen Zuideinde 244 en 256 bezat.

Bij deze verdeling kwam het huis, erf met 405 roeden land ter waarde van fl 950,- toe aan zoon Jan. Het overige werd in contanten en meubilair onderling verrekend. Wie na zijn overlijden Jacob's aandeel in "De Eendracht" overnam, is niet bekend. In elk geval, in 1742 werd molen "De Eendracht", door Gerrit en Willem Schods verkocht aan Adriaan de Wit, die hoogstwaarschijnlijk handelde in opdracht van Auwel

De 17^e-eeuwse boerderij Zuideinde 238-240 omstreeks 1950. © Collectie Westzaanse Digitale Beeldbank/Rein van Houten.

⁷ Er was eens een rolreder. Een stukje geschiedenis over het huis J.J. Allanstraat 9, door N.J. Heermans, 4 oktober 1975 (niet uitgegeven).

Simonsz de Jong. De Jong had ook de beide andere molens langs de Korenbloemsloot in zijn bezit en richtte "De Eendracht" in als pelmolen. Hij heeft de molen later doorverkocht aan zijn zoon Simon (zoon Claes werkte met "De Pronker" en woonde op Zuideinde 172). Molen "De Eendracht" werd in 1796 gesloopt.

Generatie IV: Jan Jacobszn Bes: ca 1796-1835

Jan Jacobszn Bes junior is de eerste van wie we zeker weten dat hij op deze plaats woonde. Hij was zowel veehouder als tuinman. Hij trouwde op 24 april 1796 met Maartje Pondman; ook een Westzaanse uit een Fries-Doopsgezind geslacht. Samen kregen ze diverse dochters en twee zonen: Jacob Janszn Bes (1801-1878) en Jan Janszn Bes (1804-1881).

Na het overlijden van Maartje Pondman in 1807 is Jan Bes opnieuw getrouwd, nu met Barbartje Zoon. Uit deze tijd dateren de eerste bevolkingsregisters van Westzaan. Het pand dat in de 18^e eeuw, zoals gezegd verpondingsnummer 94 had, bleek toen te worden aangeduid als gemeentenummer 117 (kadastraal nummer was sinds 1832 D284). Aan de ene kant woonden toen Jan Bes en zijn tweede vrouw Barbartje Zoon. Een tweede gedeelte van het huis werd bewoond aan zwager en (schoon)zus Adriaan Broers en Gerritje Zoon. Adriaan Broers was nachtwacht en zou in 1823 met zijn vrouw en (enige) zoon Hendrik het achterste deel van de woning Zuideinde 252-254 aankopen en daar gaan wonen.

In 1835 is Jan Bes overleden, zijn tweede vrouw was al in 1822 overleden. De boerderij werd eigendom van één van hun twee zonen: Jacob Janszn Bes (1801-1878). Andere zoon Jan Janszn Bes (1804-1881) met zijn vrouw Aafje Otter zouden in 1843 het voorste deel van Zuideinde 252-254 aankopen en bewonen en vanaf 1858, na het overlijden van de eerder genoemde familie Broers, ook het achterste deel aankopen en verhuren. Zie verder ook de korte genealogie van de familie Bes hieraan navolgend (generatie V.II).⁸

Generatie V: Jacob Janszn Bes: 1835-1872

Jacob Janszn Bes, evenals zijn vader veehouder en tuinman, maar ook genoteerd als landman, trouwde met Klaasje Admiraal (1804-1836). Zoals in zijn voorgeslacht vaker voorkwam, verloor hij zijn vrouw in 1836, waarna hij opnieuw trouwde met Pietertje Hoorn (1815-1895).

Hij groeide op op de ouderlijke boerderij aan het Zuideinde tegenover de Zuidervermaning en kocht deze na het overlijden van zijn ouders. Van 1828 tot 1852 bezaten zij zelf ook de boerderij Zuideinde 260, daarna verkocht aan de familie Schoen en uiteindelijk de familie Bax.

In 1855 verkochten zij een stukje weiland bij de boerderij aan de noordelijke buurman Hendrik de Roo, die kort tevoren Zuideinde 244 had gekocht en daar een smederij begon.

Jacob Janszn Bes en Pietertje Hoorn kregen drie zonen: Jan Jacobszn Bes (1841-1913), Jacob Jacobszn Bes (1843-1917) en Klaas Jacobszn Bes (1849-1851). Zelf bewoonden zij met hun schoonvader Jan Hoorn het ene deel van het pand; het andere gedeelte, waar eertijds oom Adriaan Broers en tante Gerritje Zoon woonden, werd toen verhuurd aan achtereenvolgens de gezinnen van Jan Blaauw en Grietje Haremaker, van Cornelis Smit en Grietje Kek en van Gerrit Breeuwer en Maartje Smit.

Omstreeks 1860 werd het gemeentenummer gewijzigd van 117 in 94. Daarmee werd het weer hetzelfde nummer als het oude verpondingsnummer!

In 1872 besloten Jacob en Pietertje de boerderij te verkopen aan zoon Jacob Bes (1843-1917). Hoogstwaarschijnlijk bleven ze nog wel in het pand wonen tot hun overlijden in respectievelijk 1878 en 1895.⁹

Generatie VI: Jacob Jacobszn Bes: 1872-1925

Jacob was eerst getrouwd met Grietje Veldhuis, daarna met Hillegonda Groot en uiteindelijk met Josina de Krijger. We zien opnieuw dat het weduwnaarschap de Bessen niet vreemd was.

In 1882 werd het perceel uitgebreid door een stuk grond aan te kopen. Nu ontstond kadastraal perceel D969, waarop een schuur verrees. Dit is de schuur die vandaag de dag nog resteert.

Inmiddels was het oude gemeentenummer in september 1886 gewijzigd toen Westzaan werd ingedeeld in wijken. Het pand kreeg de nummers Wijk B56 en Wijk B57. In beide delen woonden leden van de familie Bes.

Omstreeks 1920 werden de huisnummers opnieuw gewijzigd. Nu in respectievelijk Wijk B53 en Wijk B54. Dat zou tot 1939 zou blijven; toen werden de adressen Zuideinde 238 en Zuideinde 240.

⁸ Kadastrale leggers 28 en 466.

⁹ Kadastrale leggers 29

De boerderij Zuideinde 238-240, in jaren '40 bewoond door veehouder Jan Bes (1887-1968) met op de voorgrond rechts de kippenschuren van Zuideinde 232, waar zijn broer Dirk Bes (1886-1970) melkboer is. © Collectie D. Sman.

Maar al eerder, in 1925 was de boerderij met schuur uit erfenis toegekomen aan zoon Jan. Zoon Dirk had al in 1913 een stuk weiland ten zuiden van de boerderij gekregen, waarop Zuideinde 232 zou verrijzen.¹⁰

Generatie VII: Jan Jacobszn Bes: 1925-1968

De zevende generatie Bes werd eigenaar Dit was Jan Jacobszn Bes (1887-1968), getrouwd met Maartje Bakker (1890-1970).

Volgens de gezinskaarten over de periode 1900-1939 woonden hun vader Jacob en stiefmoeder Josina met halfbroer Harbert (geboren in 1895) op Zuideinde 238, Jan en Maartje woonden met hun in 1916 geboren zoon Jacob op nummer 240.

Jan Jacobszn Bes trad als veehouder in het voetspoor van zijn voorouders.

In 1945 liet Bes de brug over de wegsloot voor de boerderij verlagen. Dat was in navolging van zijn burens; de eigenaars van Zuideinde 242 en 244 hadden het kort tevoren ook gedaan; de noordelijke burens zouden in 1948 volgen.¹¹

Generatie VIII: Jacob Janszn Bes: 1968-1970

In 1968 werd op zijn beurt hún zoon Jacob eigenaar. Inmiddels was de boerderij in vervallen staat. Het boerenbedrijf floreerde niet meer en in die tijd was er sprake van dat het complete Zuideinde van Westzaan zou worden opgeofferd voor havenuitbreiding van Amsterdam. De Zuidervermaning zou wel verplaatst worden, maar veel (historische) panden dienden te wijken.

Dat gold ook voor de boerderij van de familie Bes. Jacob Janszn Bes (1916) was, in tegenstelling tot zijn voorvaders, geen veehouder maar kantoorbediende. Hij was getrouwd met Petronella Cornelia Willig en woonde op Zuideinde 190. De boerderij van zijn ouders was immers niet meer bewoonbaar. De onbewoonbaarverklaring volgde in 1969. Alles werd een jaar later verkocht aan het Ontwikkelingschap Zaanstreek. Deze organisatie kocht veel panden in de omgeving op, met als doel ze te slopen en zo de weg alvast te effenen voor de komst van de havens. Dat lot was onder meer Zuideinde 252-254 beschoren en nog veel meer huizen in het dorp.

¹⁰ Kadastrale leggers 1085

¹¹ Kadastrale leggers 2381

Bes verkocht de boerderij met ruim 9 hectare grond voor f135.750,-¹²

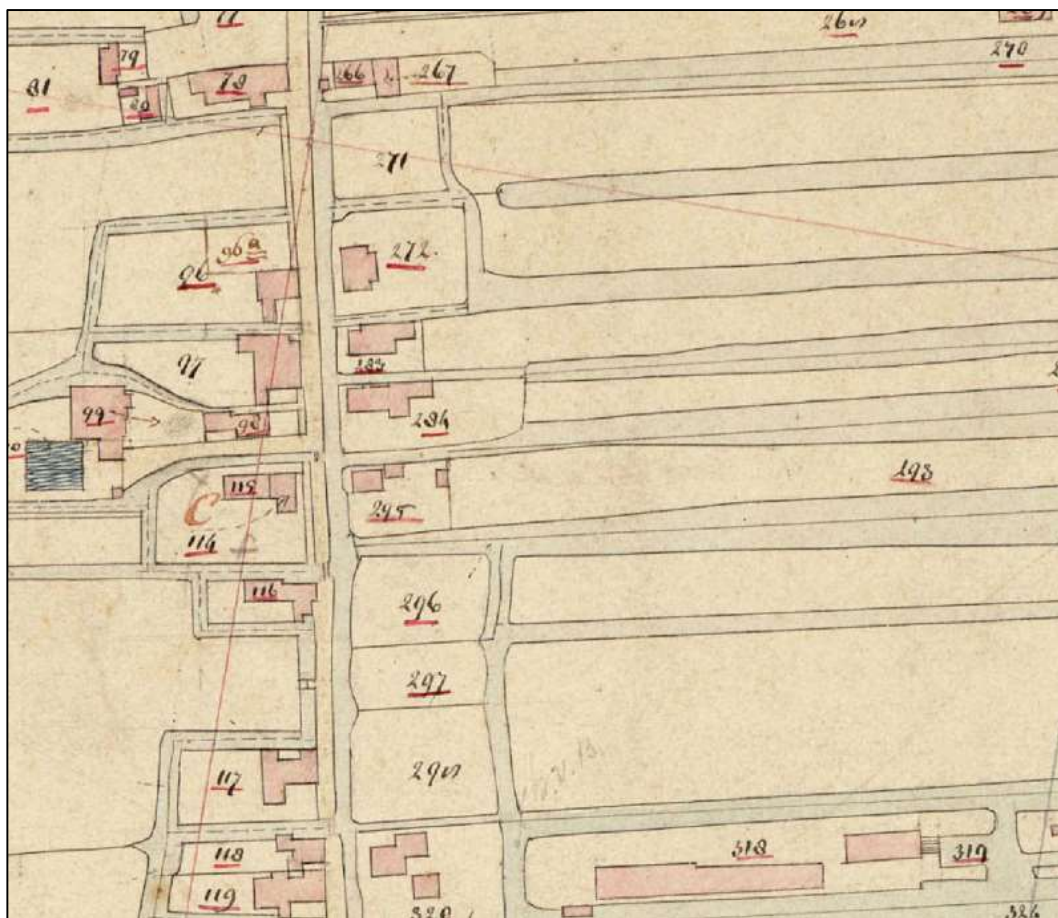
Echter enkele jaren later bleek het tij te keren: mede door de oliecrisis, een bewustzijn voor monumenten en enkele ongelukken in de havens, veranderde de politieke opinie. Niettemin werd de eeuwenoude boerderij met schuur uit 1882 (verpacht aan de familie Visser, die sinds eind 19^e eeuw een boerenbedrijf op Zuideinde 210-2012 had) afgebroken. Daarmee is een herinnering aan een eeuwenlange bewoning door de familie Bes (minstens 8 generaties) op deze plek, verdwenen.

Op de plek van de schuur, bouwde Visser in 2002 een nieuwe schuur met wagenberging.

Plan voor de bouw van een nieuwe schuur in 2002 op de plek van de 17^e-eeuwse boerderij van de familie Bes (links). De wagenschuur uit 2002, eind 2013 (rechts). © J.C. van der Male.

2.3 Zuideinde 232

Kadastraal minuutplan uit 1827 met op sectie D295 het 17^e-eeuwse huis dat omstreeks 1830 is gesloopt en waar ten zuiden van (op sectie D296) in 1919 Zuideinde 232 verreest.

¹² Gemeentearchief Zaanstad, Archief Ontwikkelingsschap Zaanstreek (OA-0083), dossier Zuideinde 238-240 te Westzaan.

Het weiland van de familie Bes

Ten zuiden van de boerderij van de familie Bes op Zuideinde 238-240 staat tegenwoordig het huis Zuideinde 232. Het is niet de eerste woning op deze plek.

Anno 1680 stond hier vermoedelijk al een huis, want toen werd gesproken in een akte over een huis beoosten de wegsloot "*tegenover het Oude School*". Dit moet hetzelfde huis zijn dat op 22 februari 1725 door de diakenen van de Vriese Doopsgezinde gemeente in Westzaan, de overburen dus, is verkocht aan Claes Corneliszn Beek. De zuidelijke buurman was Willem Jacobse Engel, aan de noordkant woonde Jacob Arisse Bes, de bewoner van Zuideinde 238-240.¹³

Het pand moet tussen 1827 en 1832 zijn afgebroken; op het kadastraal minuutplan uit eerstgenoemd jaar is het nog te zien, maar in de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel van het Kadaster van 1832 wordt Jan Bes genoemd als eigenaar van het perceel, dan uitsluitend een weiland.¹⁴

Het weiland bleef gedurende de 19^e eeuw eigendom van de familie Bes. In 1913 verkocht toenmalige eigenaar en bewoner Jacob Jacobszn Bes (1843-1917) het weiland (met kadastraal nummer B296, 13,20 are groot) aan zoon Dirk (1886-1970), getrouwd met Neeltje Meijn (1892-1969).

Het huis uit 1919

Hij volgde zijn vader niet op op de boerderij, dat deed zijn jongere broer Jan (1887-1968) die in 1925 de boerderij zou kopen. Dirk werd "*melkslijter*", dus was wel evenals zijn voorouders in de agrarische sector actief.

Enkele jaren later, in 1918 vroeg hij het gemeentebestuur van Westzaan toestemming een vlonder (brug) over de wegsloot voor zijn weiland te mogen maken waar een schuurtje stond. En een jaar later bouwde hij een nieuw huis met schuur voor zichzelf op dit perceel.¹⁵

Melkboer Dirk Bes (1886-1970) voor de brug over de wegsloot naar zijn woning, die hij in 1919 liet bouwen. © Collectie D. Sman.

¹³ Gemeentearchief Zaanstad, archief van de Doopsgezinde gemeente Westzaan (KA-0013), inv.nr. 636.

¹⁴ Heermans, N.J. Te hooi en te gras (3). Nakaarten over de Zuiderschool. De Wessaner, mei 1992.

¹⁵ Gemeentearchief Zaanstad, archief van het gemeentebestuur van Westzaan, OA-0049, inv.nr. 2235.

Zuideinde 232 in december 2013, gebouwd in 1919. Links net buiten beeld de plek waar tot ca. 1820 ook een 17^e-eeuws huis stond. © J.C. van der Male.

In 1940 liet Bes de houten liggers van de brug voor zijn huis over de wegsloot vervangen door ijzeren; in 1948 werd de tot dan toe hoge brug verlaagd, omdat er toch nauwelijks vaarverkeer was. Zijn burens deden dat ook in die periode. Enkele jaren later zou de wegsloot überhaupt worden gedempt.

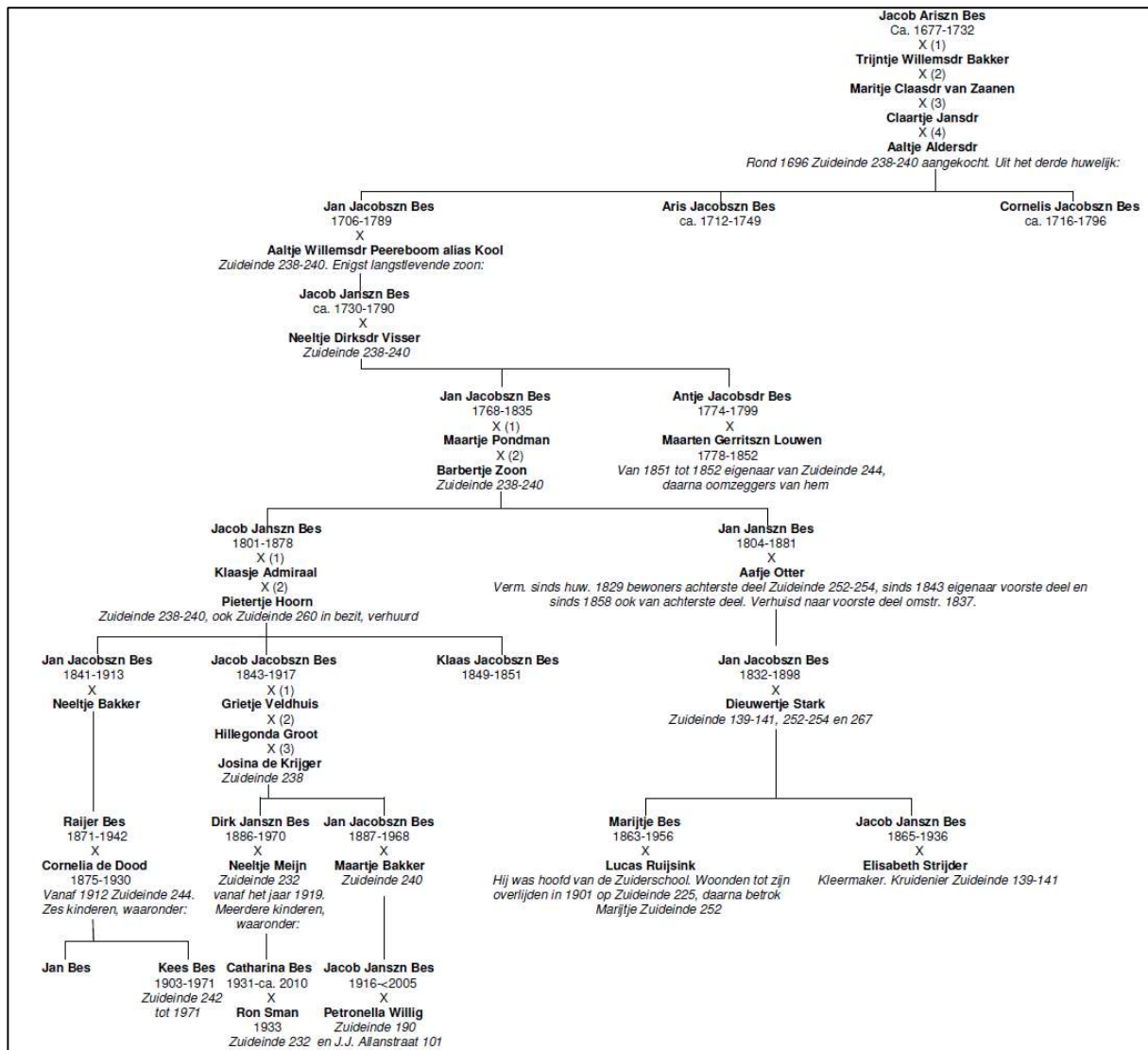
De familie Sman

Sinds 1967 werd Dirk's dochter, Catharina Bes, gehuwd met Pieter Sman eigenaar. Sman, geboren in 1933, was havenarbeider.

In 1967 liet Sman de schuur ten zuidoosten van het huis verbouwen.

Catharina Sman-Bes is omstreeks 2010 overleden, zoon Dirk Sman woont anno 2020 nog steeds op Zuideinde 232, de plaats waar de familie van zijn moeder dus eeuwenlang gewoond heeft.

2.4 Korte genealogie familie Bes (ca 1677-1900)¹⁶

¹⁶ <http://home.kpn.nl/j.bes.2/parentee.htm>.

3 Zuideinde 242

Een oud pand waarin sinds 1855 ruim 100 jaar een smederij gevestigd was en nadien tot 2005 een autogarage

Inleiding

De huidige gedaante van het pand Zuideinde 242 aan de oostkant van het Zuideinde doet niet vermoeden dat we te maken hebben met een oude woning. Toch dateert het huis in oorsprong uit de vroege 18^e eeuw of wellicht zelfs de 17^e eeuw.

Familie Valk (voor 1745-1781)

De oudst bekende gegevens stammen uit 1745. Blijkens het verpondingsboek was toen het huis en erf, aangeduid met verpondingsnummer 156, (korte tijd later nummer 113, vanaf 1776 verpondingsnummer 95), eigendom van Hendrik Valk en zijn vrouw Maartje Rutgersdr Taan.¹⁷ Valk had op onbekend moment, ná 1770, molen “De Palmboom” aangekocht. Deze molen stond sinds 1721 verderop zuidwaarts, achter Zuideinde 154, in het land.

Na het overlijden van Hendrik Valk en zijn vrouw verkochten hun erfgenamen op 9 juni 1781 molen “De Palmboom” aan Cornelis Valk. De molen ging zeven jaar later over naar Jan Gorter en zou in 1796 worden gesloopt.

Eveneens in 1781 werd het woonhuis eigendom van Jacob Heijntjes.

Jacob Heijntjes (1781-circa 1785)

Heijntjes is niet bijzonder lang eigenaar geweest. Reeds omstreeks 1785 volgde verkoop.

Familie Magchaaij (voor 1789-1843)

De volgende eigenaar was blijkens het verpondingsboek “*Claas Magchaij*”, rond 1730 geboren en in 1759 getrouwd met Aagtje Jansdr van den Bos.¹⁸

Hij verkocht in 1795 het huis aan (hoogstwaarschijnlijk zijn zoon) “*Claas Claaszn Machaij*”, ook wel gespeld als Magchaaij.¹⁹ Het perceel had een oppervlakte van 73 (Amsterdamse) roeden (1 roede is 13,52^m, dus ongeveer 968^m). Het pand had toen nog steeds verpondingsnummer 95, begin 19^e eeuw werd dat hernummerd naar gemeentenummer 119.

Claas of Klaas Magchaaij junior (1765-1849) was in 1793 getrouwd met Jannetje Wegters (1765-1844). Zij hadden twee kinderen: Jan (1795) en Aagje (1798) Magchaaij.

Eveneens in de vroege 19^e eeuw wijzigde de familienaam; tot 1811 werden familienamen veelal fonetisch gespeld en komen we een verschillende schrijfwijze tegen wat betreft deze familie. In 1811, Nederland was sinds 1795 Frans gebied, werd door keizer Napoleon de Burgerlijke stand ingevoerd. De familienaam werd sindsdien gespeld als Machaaij.

Wat begin 19^e eeuw ook wijzigde was dat het in 1832 officieel ingestelde kadaster (eveneens een erfenis van Napoleon) het perceel inmeette. Het huis van de familie Machaij kreeg kadastraal perceelnummer D283, later door een grenswijziging veranderd in D604. Het blijkt dat het perceel inmiddels fors kleiner was geworden; slechts zo’n 390^m, dus klaarblijkelijk heeft de familie Machaij een stuk grond verkocht.

Het huis was in die tijd in twee gedeelten gesplitst. Dat was geen bijzonderheid; het gold ook voor de naastgelegen woningen Zuideinde 238-240 en Zuideinde 244.

Het pand had gemeentenummer 119. Aan de ene kant woonde het gezin van Klaas Machaaij zelf; aan de andere kant woonde uiteindelijk zoon Jan Machaij, in 1834 getrouwd met Marijtje Swart. Zij kregen één dochter:

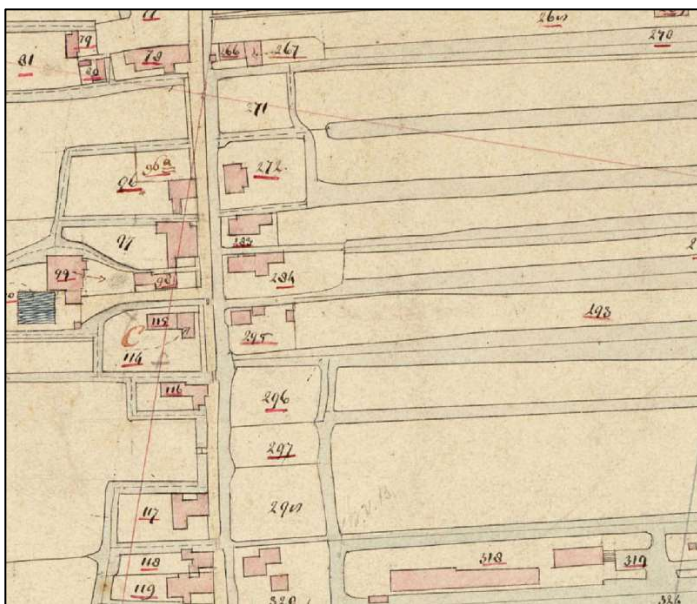
Op 14 december 1843 verkocht Klaas Machaaij zijn huis.²⁰ Hij zou zes jaar later overlijden.

¹⁷ Gemeentearchief Zaanstad, archief van Banne Westzaan (OA-0126), inv.nr 67-73.

¹⁸ Gemeentearchief Zaanstad, archief van Banne Westzaan (OA-0126), inv.nr 67-73 / www.katerstede.nl.

¹⁹ Heermans, N.J. Onderzoeksantekeningen, p2497.

²⁰ Kadastrale legger 548,

Kadastraal minuutplan uit 1827 met op sectie D273 Zuideinde 242, in die tijd van de familie Machaaij.

Cornelis Jacobszn Kruijt (1843-1855)

Na ongeveer een halve eeuw kwam het nu huis in het bezit van koopman Cornelis Jacobszn Kruijt (1809-1856). Hij was een zoon van Jacob Janszn Kruijt (1780-1847) en Jannetje Dekker. Die woonden sinds 1804 op Zuideinde 152, voor molen "De Blaauwe Kuijper". Vader Kruijt had een omvangrijke houthandel en had in totaal vijf molens in het dorp in zijn bezit. Voor twee zonen liet hij in de nabijheid van zijn eigen huis een woning bouwen. Naast Zuideinde 154 in 1828 was dat Zuideinde 127 in 1840 voor zoon Cornelis, getrouwd met Gesina Beatrix Pietersdr Brat. Hij nam ook molen "De Kruidberg" van zijn vader over. Zijn moeder had in 1825 de eerste steen gelegd.

Cornelis Kruijt verhuurde vanaf zijn aankoop in 1843 het pand Zuideinde 242 in twee gedeelten. Nadat Jan Machaaij was overleden en zijn vrouw en dochter omstreeks 1830 of 1840 waren verhuisd, werd dit deel van het pand verhuurd aan houtzagersknecht Hendrik Janszn Groot (1815) met zijn vrouw Aaltje van 't Woud en hun twee dochters Grietje en Neeltje. Vermoedelijk kort na 1850 verhuisden zij en betrokken achtereenvolgens het gezin van Jan Dekker en Aaltje Butter met 6 kinderen en Cornelis de Boer met Grietje Goedhart met 6 kinderen dit pand. Het andere deel, waar tot 1843 Klaas Machaaij met zijn gezin had gewoond, werd achtereenvolgens verhuurd aan de gezinnen van houtzagersknecht Jan Bierje en Grietje Mulder, kleermaker Willem Frederik Hagelmann uit Zaandam (afkomstig uit een Duits Luthers geslacht) en tot slot aan landmeter Pieter Klaver en Aaltje van Veen.

Op 28 september 1855 deed Kruijt de woning aan de oostkant van het Zuideinde weer van de hand. Ruim een half jaar later zou hij overlijden.²¹

De smederij van achtereenvolgens Hendrik de Roo, Paulus Leguit, Klaas Brouwer en Cornelis Verlaan (1855-1965)

Anno 1855 werd het huis gekocht door Hendrik Gerritszn de Roo (1811-1887). Aan de verhuur kwam een einde. De Roo, geboren in 1811 in Koog aan de Zaan en in 1838 getrouwd met Aaltje Bouwmeester (1815-1887), was van beroep smid en hij wist datzelfde jaar een stuk grond van zuidelijke buurman Jacob Janszn Bes (Zuideinde 238-240) te kopen waarmee het perceel weer 950^m werd, een historische oppervlakte! De Roo begon op deze plek een smederij, die meer dan een eeuw zou bestaan! Wellicht is ten behoeve van de verbouw tot smederij het oude woonhuis verbouwd. De tuitgevel die op oude foto's is te zien, dateert namelijk naar alle waarschijnlijkheid uit de 19^e eeuw.

De Roo bleef meer dan dertig jaar op deze plaats wonen en werken. Ook smidsknecht Jan ter Marsch (geboren in 1831 in Den Dolder) woonde bij hen in. Zelf was het gezin Hervormd; Ter Marsch was Doopsgezind.

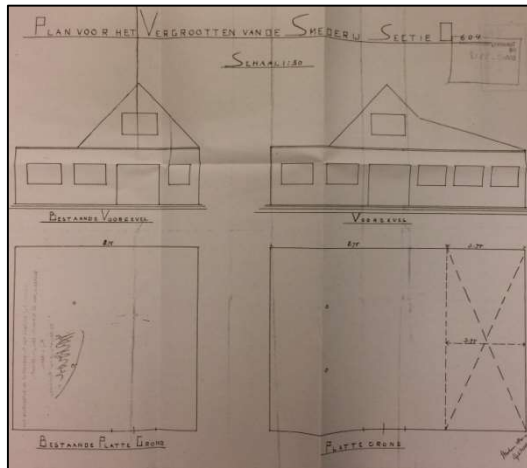
Inmiddels was rond 1860 gemeentenummer 119 omgenummerd in 96. Vanaf september 1886 werd een indeling in wijken in Westzaan van kracht. Gemeentenummer 96 werd Wijk B59 en B61.

²¹ Kadastrale legger 548, Heermans, N.J. Onderzoeksantekeningen, deel 31, p2505.

De Roo en zijn vrouw overleden beiden in 1887. Een jaar later werd de smederij en woning eigendom van Paulus Leguit, die de nering voortzette tot 1906. Een deel van het pand verhuurde hij aan Cornelis Schoen.

Het *“huis, smederij en boschje”* werden in 1906 aangekocht door Klaas Jacobszn Brouwer uit Zaandam. Hij bleek eveneens bereid de smederij voort te zetten en verhuisde naar het Westzaanse pand. Het werd daarvoor echter wel in 1908 verbouwd. Aan de dubbele bewoning kwam nu een eind. Hoogstwaarschijnlijk werd toen de houten tuitgevel gewijzigd in een deels stenen voorgevel. Vier jaar later liet Brouwer een nieuwe ijzeren brug over de wegsloot voor het perceel leggen, zodat de paarden (en wagens) de smederij beter konden bereiken.

Nadat Brouwer zo'n vijftien jaar in de smederij had gewerkt, vond hij het in 1921 tijd worden deze te vergroten. Aan de zuidkant werd het pand fors uitgebreid. Het kreeg toen al meer het huidige aanzien.

Omstreeks diezelfde tijd vond opnieuw een hernummering van de huizen in Westzaan plaats. Wijk B59 werd gewijzigd in Wijk B56; het oude nummer B61 kwam te vervallen.

In 1944, gedurende de Tweede Wereldoorlog, vond Brouwer de hoge brug over de wegsloot een dusdanige hindernis dat hij het gemeentebestuur verzocht om een lagere brug over de wegsloot te maken. Daar werd immers toch nauwelijks meer door gevaren. Dat mocht, mits de brug wel demontabel zou zijn. Een jaar later zou buurman Bes (Zuideinde 238-240) zijn voorbeeld volgen.

Plan voor de verbouwing van Zuideinde 242 in 1921.

In 1953 verkocht Klaas Brouwer het perceel. Nu werd Cornelis Verlaan de eigenaar. Tijden veranderen echter en de auto en tractor waren inmiddels gemeengoed geworden. Mede in verband daarmee was in de jaren '50 de wegsloot voor het huis gedempt. Van de lage brug uit 1944 heeft men dus maar relatief kort plezier gehad. Kortom: paarden beslaan gebeurde nog maar zelden.²²

De autogarage van Piet Prins (1962-heden)

De bedrijvigheid op deze plaats stopte echter niet; Verlaan verkocht het geheel aan Pieter Prins (geboren in 1937 op Zuideinde 172 als zoon van eierengrossier Jan Prins) die de smederij in 1962 wijzigde in een autogarage. Hij zelf betrok eveneens het woonhuis. Prins was zelf op zijn 16^e begonnen als automonteur bij de garage van Gerard Davidzon aan de J.J. Allanstraat en een jaar later bij de Fordgarage in Zaandam. In oktober 1962 opende Prins zijn garage met benzinepomp (BP), samen met Jaap Gerritszn. Bleij. Later completeerde Dirk Volmer het trio dat werkte onder de naam Autoprins.

In 1975 werd het huis verbouwd. Het kreeg toen het huidige aanzien.

Per 1 januari 1998 nam Ilja Koster de garage over. De naam bleef ongewijzigd. Twee jaar later werd de garageruimte uitgebreid.

Het Zuideinde met links nummer 244 en daarachter het BP-station van Piet Prins op Zuideinde 242, gefotografeerd in de winter van 1978/1979. © A. Bax.

²² Kadastrale legger 809, 1541, 1867, 3006, 3233 en bouwdoSSIers Zuideinde 242, Westzaan.

Links de oorspronkelijke voorgevel van de smederij Zuideinde 242. Rechts daarvan de boerderij Zuideinde 238-240. © Collectie D. Sman.

In februari 2005 brak brand uit bij Autoprins. Besloten werd, mede in verband met inmiddels veranderde milieueisen, het bedrijf te verhuizen naar het industrieterrein Hoogtij in Zaandam.²³ Niettemin bleef Piet Prins met zijn vrouw tot vandaag de dag aan het Zuideinde wonen.

Zuideinde 242 (in de periode 1855-1965 smederij en van 1965-2005 autogarage) anno 2013, zoals het pand er sinds 1975 uitziet, maar in oorsprong 17^e- of 18^e-eeuws. © J.C. van der Male.

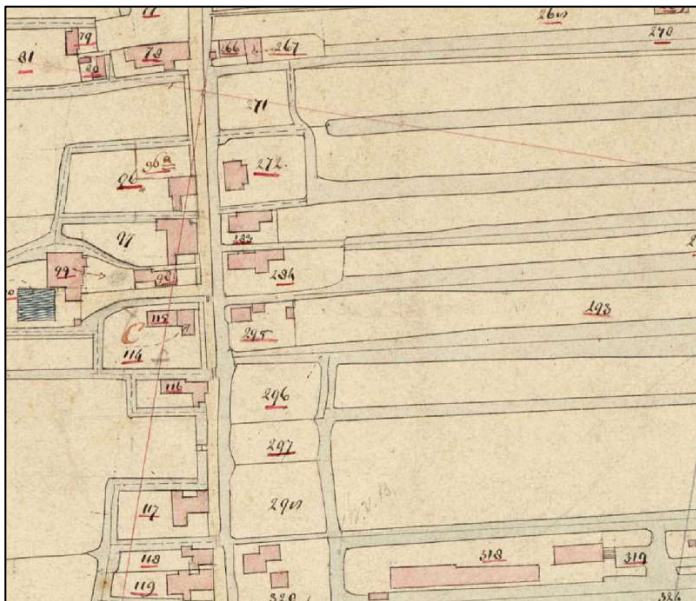
²³ De Wessaner, mei 1986 en september 2004.

4 Zuideinde 244 en een huis ten noorden daarvan

4.1 Inleiding

Het huidige pand Zuideinde 244 is in oorsprong 17^e-eeuws of vroeg 18^e-eeuws. Halverwege de 19^e eeuw moet het pand, toen in gebruik als boerderij, de huidige vorm hebben gekregen, gelijkend op bijvoorbeeld Zuideinde 257. In de 19^e eeuw was de boerderij lang eigendom van de familie Louwen. In 1912 volgde verkoop aan de familie Bes en werd de boerderij uitgebreid en in 1971 verbouwd tot het huidige woonhuis.

Het lijkt erop dat op de plek van het huidige bosje tussen Zuideinde 244 en 256 (vroeger Zuideinde 252-254) reeds vanaf de 17^e eeuw tot 1805 een huis heeft gestaan. Na afbraak is het lege erf verkocht aan de toenmalige eigenaar van een deel van Zuideinde 252-254. In 1859 is dit weer verkocht aan de toenmalige eigenaars van Zuideinde 244, waarmee dat perceel dus groter werd.

Kadastraal minuutplan uit 1827 met op sectie D272 Zuideinde 244. Het huis op perceel D271 is in 1805 inmiddels gesloopt.

4.2 Zuideinde 244

De eerste helft van de 18^e eeuw

Anno 1736 woont vermoedelijk op deze plek "*Cornelis Adriaanse Teer*", blijkens een verkoopakte van het noordelijk gelegen pand (zie paragraaf 4.3).

In het verpondingsboek over de periode 1745-1748 staat Aris Simonszn Krijger als eigenaar van het huis en erf op deze plek. Het verpondingsnummer is dan 135/157.

Omstreeks 1750 hebben Jan Schouten en zijn vrouw het pand aangekocht.

Na de weduwe van Jan Schouten wordt zij in 1758 opgevolgd door Jan Philipszn Baas. Baas is eigenaar geweest tot omstreeks 1777.²⁴

Simon Bakker (circa 1777-1784) en Gerrit Jongewaard (1784-na 1799)

Rond 1777 kocht Simon Bakker het pand, toen geregistreerd in de verpondingsboeken onder nummer 97/114.

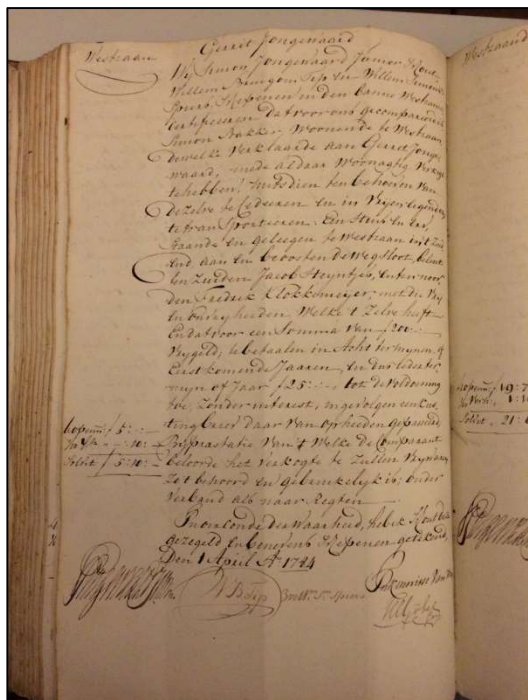
Bakker bezat het pand zo'n 8 jaar. Op 1 april 1784 verkocht hij het aan Gerrit Jongewaard. In de transportakte voor de Schout en Schepenen van Westzaan werd dat als volgt verwoord: "...*Simon*

²⁴ Gemeentearchief Zaanstad, archief van Banne Westzaan (OA-0126), inv.nr 67-73.

Bakker, woonende te Westzaan, dewelke verklaarde aan Gerrit Jongewaard, mede aldaar woonagtig, verkogt te hebben, (...): Een Huis en erv, staande en geleegen te Westzaan in 't Zuidend, aan en beoosten de wegsloot, belent ten zuiden Jacob Heijntjes (Zuideinde 242, JvdM) en ten noorden Frederik Klokke (Zuideinde "242a", in 1805 gesloopt, JvdM), (...) en dat voor een Somma van f200:- vrijgeld; te betaalen in Acht termijnen of eerstkomende Jaaren."²⁵

De familie Jongewaard was een uitgebreid (en vermogend) Westzaans geslacht. We hebben hier wellicht te maken met Gerrit Jacobszn Jongewaard (1762-1819), getrouwd met Hillegond Gerritsdr Bakker (1763-1820).

Jongewaard bezat het pand tot in elk geval na 1799, zo blijkt uit de verpondingsboeken.²⁶

Koopakte van 1 april 1784.

Jan Beek (na 1784-1812)

De geschiedenis van het pand tussen 1784 en 1812 is onduidelijk. In laatstgenoemd jaar blijkt het eigendom te zijn van Jan Beek en zijn vrouw Maartje Laan die aan de Schipperslaan in Koog aan de Zaan woonden. Zij zullen het pand dus verhuurd hebben.

Jan, zoon van Johannes Beek, was geboren in 1768 in Medemblik. Zijn vrouw, dochter van Cornelis Laan, rond 1766 in Ransdorp. Zij trouwden op 20 januari 1811 in Koog aan de Zaan,

Op 30 januari 1812 verkochten zij voor "voor de somma van Tweehonderd en tien Francs of honderd gulden Hollandsch" "Een Huis getekend Nommer 121 en Erv groot vijftien ares of honderd dertien Amsterdamsche Roeden, staande en gelegen te Westzaan in het Zuideind aan en beoosten de weg, belend ten zuiden Klaas Maggaj (tegenwoordig Zuideinde 242, JvdM) en ten Noorden Jacob Groot".

Uit de tekst van de notaris blijkt overduidelijk dat Nederland onder Frans bestuur was; de akte is zowel in het Nederlands als Frans opgesteld.²⁷

Koper werd Jan Gerritszn Louwen. Maartje Laan overleed al korte tijd later, overleed op 10 augustus 1813.

Jan Gerritszn Louwen (1812-voor 1820)

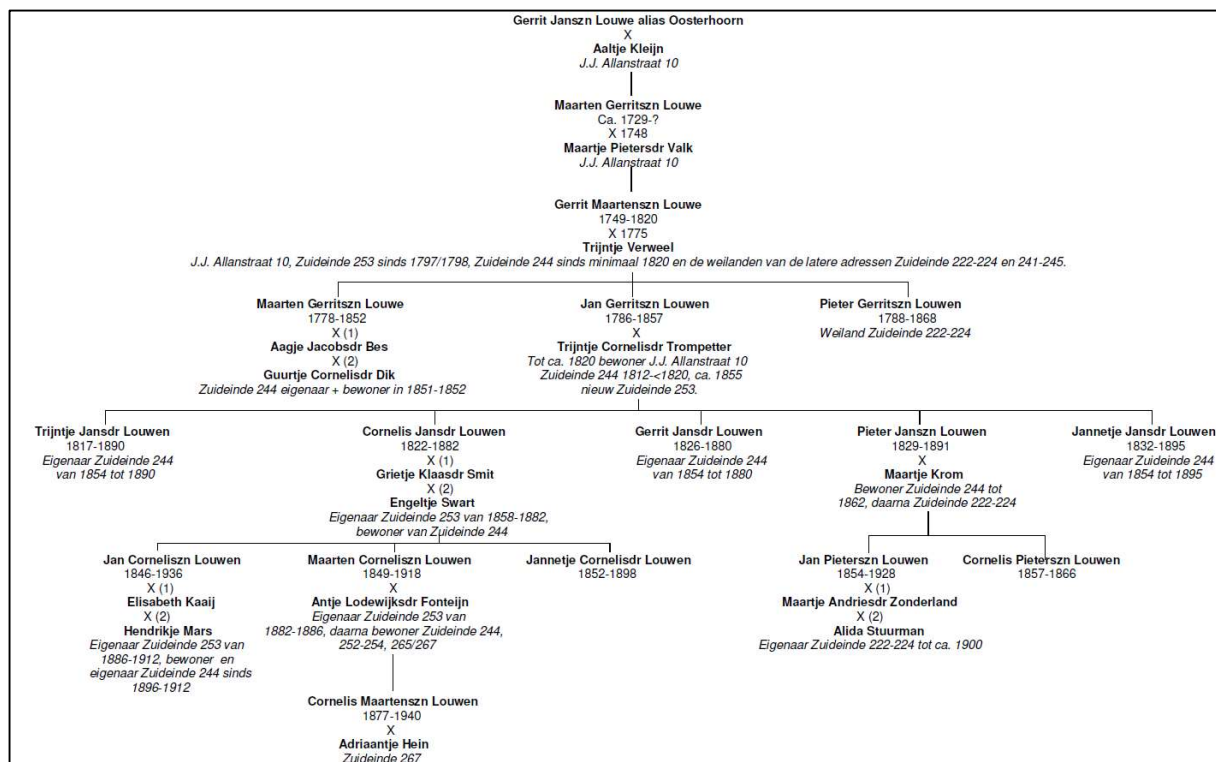
Naar alle waarschijnlijkheid hebben we hier te maken met Jan Louwen (1786-1857), zoon van Gerrit Maartenszn Louwen (1749-1820) en Trijntje Jansdr Verweel (1751-1830). Jan was getrouwd met Trijntje Cornelisdr Trompetter (1790-1847).

Het pand moet echter enkele jaren later, vóór 1820, eigendom zijn geworden van Jan's ouders Gerrit en Trijntje Louwen-Verweel. Een notariële akte daarvan is echter niet gevonden.

²⁵ Gemeentearchief Zaanstad, oud-rechterlijk archief van Westzaan (OA-0008).

²⁶ Gemeentearchief Zaanstad, archief van het gemeentebestuur van Westzaan (OA-0048), inv.nr. 186.

²⁷ Gemeentearchief Zaanstad, oud-notarieel archief van Westzaan (OA-0014), inv.nr. 5531.

Gerrit en Trijntje Louwen-Verweel (voor 1820 tot 1851), verhuurders

Gerrit Maartenszn Louwen, geboren in 1749 en op 5 oktober van dat jaar gedoopt als zoon van Maarten Gerritszn Louwen (1729-?) en Maartje Pietersdr Valk (1729-?) was afkomstig uit een rijk Westzaans geslacht. Zijn opa Gerrit Jansz Louwen, eerst Oosterhoorn geheten en begin 18^e eeuw gehuwd met Aaltje Maartensdr Kleijn uit Assendelft, was schepen van de Banne Westzaan, burgemeester in het Zuideinde en molenmaker. Hij woonde sinds 1716 op de plek van huidig J.J. Allanstraat 10. Gerrit's vader Maarten bekleedde deze functies eveneens en "onze" Gerrit werd ook op deze plek aan de J.J. Allanstraat geboren. Dat was toen overigens nog Zuideinde, de grens tussen beide straten lag in die tijd meer naar het noorden.

Gerrit Maartenszn Louwen was in 1775 getrouwd met Trijntje Jansdr Verweel. Trijntje was in 1751 geboren als dochter van Jan Janszn Verweel (1725-?) en Jannetje Gerritsdr Ris (1725-?). Op 3 juni 1775 gingen ze in ondertrouw en betaalden f3:- aan trouwgeld, wat inhoudt dat ze een gemiddeld inkomen hadden. Gerrit en Trijntje kregen minimaal zeven kinderen, te weten Maarten Gerritszn Louwen (1778-1852), gehuwd met Antje Jacobsdr Bes (1774-1799) en daarna met Guurtje Cornelisdr Dik (ca 1781-voor 1852), Jannetje Louwen (1780-voor 1782), Jannetje Louwen (1782-voor 1784), de derde Jannetje Louwen (1784-?), de eerder genoemde Jan Gerritszn Louwen (1786-1857), gehuwd met Trijntje Cornelisdr Trompetter (1790-1847), Pieter Gerritszn Louwe (1788-voor circa 1790) en de tweede Pieter Gerritszn Louwen (1788-1868).

Gerrit Louwen (1749-1820) moet een niet onbemiddelde boer zijn geweest. Hij kocht aan het Zuideinde van Westzaan veel percelen land en ook enkele huizen. Zo bezat hij naast het latere Zuideinde 244 het pand Zuideinde 253, een strook grond waar rond 1870 Zuideinde 141-145 zou komen en een weiland waar in 1862 Zuideinde 222 is verzezen.

Uit het bevolkingsregister over de periode 1820-1845 dat de familie Louwen het pand verhuurden; aan Gezina Spankeren uit Amsterdam. Zelf woonden ze in die tijd op gemeentenummer 141, naar alle waarschijnlijkheid het ouderlijk huis van Gerrit, J.J. Allanstraat 10.

Gerrit Louwen is overleden op Eerste Kerstdag 1820, 73 jaar oud, *"ten zijnen huize alhier"*.

De diverse percelen aan het Zuideinde, het latere nummer 244 en daar tegenoverliggende 253 en een weiland waar later nummer 222 zou komen, werd bij het Kadaster op de weduwe Trijntje Louwen-Verweel's naam gesteld. Zij werd als *"boerin"* te boek gesteld.

Het perceel Zuideinde 244 kreeg vanaf 1832 kadastraal nummer D272, 13,20 are groot. Omgerekend moet het erf vroeger dus circa 93 roeden groot zijn geweest.

Trijntje is overleden op 15 december 1830. Ze werd 83 jaar oud. De bezittingen bleven echter nog diverse jaren onverdeeld, pas in 1851 vond boedelscheiding plaats.

Daaraan voorafgaand, in 1850 verkochten de erfgenamen het schuithuis dat bij het pand stond, aan de brood- en koekbakker Johannes Josephus Nieman en diens vrouw Neeltje Groot die schuin tegenover woonden en bakten op Zuideinde 235. Het resterende perceel (12,98 are) kreeg kadastraal nummer D584. Gelijktijdig werd de grond waar later Zuideinde 241-245 zou komen, aan Niemann verkocht.

Bij de boedelscheiding op 7 februari 1851 bleek van het erf waarop pand Zuideinde 244 (toen nog steeds gemeentenummer 121) stond, 12,48 are groot te zijn. Dit was dus iets kleiner dan de 13,20 are uit 1832.

Zoon Jan met diens vrouw Trijntje Louwen-Trompetter, eerder korte tijd eigenaar van het huis, kregen het niet opnieuw in bezit. Zij werden de eigenaar van onder de *“koestalling en erf”* aan de overzijde, waar tot kort daarvoor een huis stond en later Zuideinde 253 zou verrijzen. Oudste zoon Maarten Gerritszn Louwen kocht Zuideinde 244.²⁸ Blijkens het bevolkingsregister over de periode 1820-1845 werd een deel van het pand in de vroege 19^e eeuw nog steeds verhuurd aan de Gezina of Frosina van Spankeren (1779-1835), weduwe van Jan Dirkszn Kaat (1780-1814). Na haar overlijden in 1835 bleven haar kinderen er wonen. Uiteindelijk verhuisden zij in de jaren '30 of '40 en kwam Maarten Gerritszn Louwen zelf in een deel van zijn huis wonen.

Het pand werd echter in twee gedeelten verhuurd; in het andere deel woonden Pieter en Gerrit Brugman.

Maarten Louwen en de zus van zijn schoonzus (1851-1853)

Oudste zoon Maarten, van beroep *“landman”*, heeft echter niet lang van zijn eigendom kunnen genieten. Hij was namelijk al op leeftijd en overleed namelijk het daaropvolgende jaar, 6 september 1852, 73 jaar oud. Zijn tweede vrouw Guurtje Dik was inmiddels ook overleden en dat gold ook voor hun kinderen Jannetje (1801-1852) en Gerrit (1802-1847). Het perceel D584 werd in 1853 gekocht door Geertje Trompetter (ca 1787-1855), de oudere zus van Maarten's schoonzus Trijntje Cornelisdr Louwen-Trompetter.²⁹ Zij woonde er ook, ze was ongehuwd.

Nog hetzelfde jaar van aankoop 1853, een tijdje voor haar overlijden op 5 april 1855, verkocht Geertje Louwen-Trompetter het pand. Een derde generatie Louwen werd eigenaar.

Broer en zussen Louwen (1854-1896)

Dit waren drie kinderen van Jan en Trijntje Louwen-Trompetter, namelijk oudste dochter Trijntje (1817-1890), zoon Gerrit (1826-1880) en jongste zus Jannetje (1832-1895). Alle drie zijn ze ongehuwd geweest.

Geertje Trompetter bleef wel tot haar overlijden in 1855 in een deel van het huis wonen, daarna kwamen hier Pieter Janszn Louwen (1829-1891) (broer van de drie eigenaars) en zijn vrouw Maartje Krom (vroeger onder meer dienstbode bij een familie op Zuideinde 154) en hun kinderen. Zij woonden er tot 1862 en betrokken toen een nieuw gebouwd pand op de plek van Zuideinde 224 (zie hoofdstuk 1).

Inmiddels woonde arbeidster Maartje Kaat met haar kinderen Dirk en Geertje in het andere gedeelte van het huis, na hun verhuizen kwam de eerder genoemde Jan Louwen met kinderen, vroeger eigenaar. Hij bezat weliswaar inmiddels Zuideinde 253 aan de overzijde van de straat maar dat pand had hij in 1848 laten afbreken en daar resteerde sindsdien uitsluitend een stal. Hij was inmiddels weduwnaar. Jan Gerritszn Louwen overleed in 1857. Na hem woonden de drie eigenaars en nog enkele broers en zussen (Pieter en Guurtje) aan één kant van het pand.

Trijntje, Gerrit en Jannetje Louwen kochten in 1859 van de noordelijke buurman Hendrik Adriaanszn Broers, die op Zuideinde 252-254 woonde, een stukje land van 9,50 are aan, kadastraal bekend onder sectie D271.

De zussen Louwen lieten in 1882 een schuur achter het huis bouwen. Het kadastrale nummer werd nu gewijzigd van D584 in D972.

In het adresboek van Westzaan uit 1882 staat C. Louwen, (veehouder) genoemd bij het huis met gemeentenummer 100. Kennelijk verhuurden de zussen Louwen het pand toen aan hun broer Cornelis Janszn Louwen (1822-1882), gehuwd met Grietje Klaasdr Smit (1820-1856) en woonden zij zelf inmiddels elders.

Louwen. C., Veehouder, Zuideinde 100. Louwen. P., Veehouder, Zuideinde 87c.
--

Adresboek van Westzaan uit 1882. Gemeentenummer 87c is het voormalige Zuideinde 222/224 (zie hoofdstuk 1).

²⁸ Kadastrale leggers 312, 519, 851/4.

²⁹ Kadastrale leggers 717 en 758.

Zuideinde 244 met de hooiberg uit 1912. Op de achtergrond is de oorspronkelijke 17^e-of vroeg 18^e-eeuwse gevel van Zuideinde 242 te zien. © Westzaanse Digitale Beeldbank/Nico Heermans.

Het andere deel van het huis was gemeentenummer 99. Anno 1886 woonde Cornelis' zoon Jan hier. Na het overlijden van jongste zus Jannetje in december 1895 verkochten de erfgenamen het daaropvolgende jaar het huis met de schuur aan het Zuideinde aan deze Jan.³⁰

Overigens bewoonden eind 19^e eeuw ook diverse leden van de familie Louwen het naastgelegen Zuideinde 252-254, te weten Jan Corneliszn Louwen rond 1899 en begin 20^e eeuw de weduwe van ene Maarten Louwen. Kortom: de familie Louwen bezat en bewoonde dit perceel en de nabije omgeving (Zuideinde 252-254, Zuideinde 253) gedurende een groot deel van de 19^e eeuw; omringd door leden van de familie Bes (Zuideinde 238-240, Zuideinde 252-254 en 260), waarover verderop meer.

Jan Corneliszn Louwen (1896-1912)

Anno 1895 kwam het perceel in het bezit van de vierde generatie Louwen, een zoon van bovengenoemde bewoner Cornelis en Grietje Louwen-Smit: de in 1846 geboren zoon Jan, genoemd naar zijn opa (1786-1857). Hij was dus een oom- en tantezegger van de zojuist genoemde Trijntje, Gerrit en Jannetje. Hij bewoonde het ene gedeelte van de woning zelf.

Jan junior (1846-1936) was op 30 april 1874 getrouwd met Elisabeth Pietersdr Kaaij (1846-1875) uit Graft maar nadat zij op 7 juni van het daaropvolgend jaar twee levenloos geboren kinderen kregen³¹, overleed Elisabeth ook, een week nadien op 14 juni 1875.

Ook nu weer was het pand aan het Zuideinde gedeeld eigendom. Ook Jan's zus Jannetje (1852-1898) was eigenaresse.

Omstreeks de eeuwwisseling woonden achtereenvolgens Jans' broer Maarten Louwen Cz (met diens gezin, afkomstig van Zuideinde 253 er tegenover) en Matthijs Hartog in het ene gedeelte van het huis: gemeentenummer 99, sinds 1886 Wijk B66. Gemeentenummer 100 werd vanaf 1886 Wijk B66a, daar woonde toen Jan Louwen Cs, de eigenaar zelf.

Jan is in 1912 naar Velseroord verhuisd en voordien verkocht hij met zijn zus hun bezit in Westzaan, waarmee na vier generaties Louwen nu een andere familienaam aan het perceel werd verbonden. Jan

³⁰ Kadastrale leggers 802.

³¹ Burgerlijke Stand overlijden Westzaan, akte 35 en 36 uit 1875.

Louwen vond in zijn nieuwe woonplaats opnieuw het geluk toen hij in 1913, 66 jaar oud trouwde met de 39-jarige Hendrikje Sjoetsdr Mars uit Urk. Samen met zijn tweede vrouw is hij in 1917 naar Wijk aan Zee en Duin vertrokken waar hij in 1935 overleed, 88 jaar oud. Hendrikje Louwen-Mars overleed op nog relatief jonge leeftijd, 63 jaar oud op Eerste Kerstdag 1936 (dus net als de overopa van haar man ook op deze feestdag!).³²

Familie Bes (1912-1971) en de uitbreiding van het boerenbedrijf

Nu betrok de familie Bes het pand. Raijer Bes, geboren op 20 juli 1871 te Westzaan als zoon van Jan Jacobszn Bes (1841-1923) en Neeltje Bakker (1845-1916), was in 1901 getrouwd met Cornelia de Dood (1875-1930) uit Oostzaan. Zij hadden zes kinderen gekregen: Jan, Klaas, Neeltje, Immetje, Cornelia en Raijer. Overigens was zijn jongere broer Jacob Janszn Bes (1883-1968) getrouwd met een jongere zus, Eelktje de Dood (1883-1951) (zij woonden op J.J. Allanstraat 10).

Raijer's voorouders, de Fries Doopsgezinde familie Bes, was bepaald niet onbekend aan het Zuideinde. Zijn opa en oma, Jacob Janszn Bes (1801-1878) en diens tweede vrouw Pietertje Hoorn (1815-1895), bezaten sinds 1828 tot 1852 de boerderij Zuideinde 260 en bezaten ook woonden op Zuideinde 238-240, de boerderij van hun voorouders. Een broer van zijn opa en oma, houtzager Jan Janszn Bes (1804-1881), gehuwd met Aafje Otter (1805-1855), bezaten en bewoonden sinds 1843 het voorste deel van Zuideinde 252 en sinds 1858 ook het achterste deel.³³ Hun ouders Jan Jacobszn Bes (1768-1835) en Maartje Jansdr Pondman (1771-1807) en tweede vrouw Barbartje Zoon (1786-1822), dus de overopa en overoma's van Raijer, woonden op Zuideinde 238-240, dus weer iets zuidelijker van Zuideinde 244 en recht tegenover de Zuidervermaning waar de familie ter kerke ging.³⁴ Kort na de aankoop door de ruim 40-jarige Raijer Bes, nog datzelfde jaar, liet hij door aannemer K. Jongejans een hooiberg en koestal bij de boerderij bouwen. De in 1882 gebouwde schuur moet hiervoor zijn geweken.

Ook in die tijd zijn de twee woningen één geworden. Het oude Wijknummer B66 werd B61.

Overigens waren er tot dan toe ook de nummers 99a (met bewoners Gerrit Hartog en Cornelis Doorgeest), 99b (met bewoner weduwe van Jan Meijs) en 99c (bewoner Simon van Galen). Zou het boerderijtje enige tijd in meerdere woningen zijn opgedeeld, of stonden er vlakbij nog enkele optrekjes? Helaas is dat niet duidelijk, vanaf 1891 komen deze nummers niet meer voor. Rond 1920 werd een nieuw nummer aangebracht, Wijk B61. Vanaf 1939 was het huidige huisnummer 244 in gebruik.

Raijer's vrouw overleed in 1930, een jaar later werden ook de zonen Jan en Klaas mede-eigenaar. Raijer zelf overleed in de Tweede Wereldoorlog, in 1942.

De ongeveer 40-jarige zoon Klaas, geboren op 24 november 1903, werd vervolgens volledig eigenaar van het boerenbedrijfje aan het Zuideinde. Zijn broer Raijer en zussen Neeltje, Immetje en Cornelia waren mede-eigenaars. Gegevens of hij gehuwd is geweest, ontbreken.

Klaas zette het boerenbedrijf van zijn voorouders voort. Hij had onder meer land achter Zuideinde 267, dus iets ten noorden van het boerderijtje.

Klaas Bes is overleden in 1971 waarna het perceel werd verkocht. Daarmee vertrok na 59 jaar ook de familie Bes van deze plek.³⁵

De laatste jaren

Nu werd niet bepaald een Westzaanse familie eigenaar, maar enkele Belgen. Dirk Maria Zoger Smets, een in 1943 geboren industrieel ontwerper, werd voor de helft eigenaar. Voor een kwart stond bouwkundige Jan Willem Lodewijk Boudain (1948) en voor het laatste kwart regie-assistente Katheel Mary Darby (1946) geregistreerd. Smets en Boudain lieten net na de aankoop in 1971 de boerderij verbouwen tot woonhuis. De hooiberg achter het huis uit 1912 verdween hiermee. Het werd in twee delen gesplitst. Het ene deel betrok Dirk Smets, het andere gedeelte betrok Boudain, wellicht samen met Katheel Darby.

³² Kadastrale legger 1315/15. Bevolkingsregisters Velsen en Beverwijk.

³³ Via een zoon van Jan en Aafje Bes-Otter kwam Zuideinde 252-254 in 1902 in bezit van kleindochter Marijtje Bes, gehuwd met Lucas Ruijsink, het hoofd van de Zuiderschool die eerst op Zuideinde 225 woonden. Lucas Ruijsink was echter in 1901 overleden, Marijtje, een achternicht van Raijer Bes, woonde bij haar broer en schoonzus Jacob en Elisabeth Bes-Strijder op het Zuideinde 139-141 die daar een kruidenierszaak runden. Deze Jacob en Elisabeth bezaten ook Zuideinde 267. Er waren heel wat familie- en huizenrelaties, daar in het Zuideinde omstreeks 1900. Achternicht Marijtje Ruijsink-Bes was niet de buurvrouw van Raijer, verhuurde Zuideinde 252-254, het buurhuis van Raijer.

³⁴ Zie <http://home.kpn.nl/j.bes.2/> en Male, Jan van der. Rondom de Oude Ruijgeneel en de Jonge Ruijgeneel, de geschiedenis van de bebouwing aan het Zuideinde 252 tot en met 260:

http://www.westzaansedigitalebeeldbank.nl/images/stories/Zuideinde_252-260_18092016.pdf.

³⁵ Kadastrale leggers 2006 en 2554.

Vanaf het erf van Zuideinde 260 is in het verlengde van de achtergevel de in 1912 gebouwde hooiberg achter de boerderij van de familie Bes te zien. De foto is gemaakt in de jaren '60, met van links naar rechts Pieter, Hanny, Adri en Aart Bax. Links is Zuideinde 258 te zien, waar sinds 1964 Boris Farafonow en zijn gezin woonde. © Collectie J. Bax.

Zuideinde 244, eind 2013, in vervallen staat. © J.C. van der Male.

Ondanks dat we nu in de recente geschiedenis komen, is het verdere verloop van de bewoningshistorie wat onduidelijker. Het verhaal ging dat een Belgisch echtpaar het huis heeft bewoond en op zeker moment spoorloos is verdwenen tijdens een reis in Brazilië of Bolivia. Navraag leerde dat de feiten wat anders waren: zo rond 1980 moet Dirk Smets eigenaar van het complete huis zijn geworden. Hij was, zoals gezegd afkomstig uit België en verhuurde het deel van het huis waar voorheen de familie Boudain woonde, aan een man en vrouw die voor eind 1983 vermist raakten. Zij bleken bij een zeilongeluk op het Victoriameer, in de binnenlanden van Afrika, te zijn omgekomen. Een ander stel betrok hun deel van de boerderij van Smets.

Dirk Smets vertrok eind 1983 naar Spanje en hij verhuurde zijn eigen deel van het pand aan Hilde Jongejans. Zij vertrok na een paar maanden, begin 1984 naar Apeldoorn.

In de latere jaren '80 en '90 was mevrouw L. Jongkind, samen met haar zoon huurder.

Vermoedelijk na 1990 werd de familie Oorburg, eigenaars en bewoners van het tegenovergelegen Zuideinde 239, eigenaar van Zuideinde 244. Het pand wordt vandaag de dag verhuurd maar verkeert in zeer slechte staat. Het gehele erf rond het huis, dat op foto's uit de jaren '70 nog als open terrein te zien is, is dichtgegroeid. De huidige eigenaar biedt het perceel te koop aan.

4.3 Een huis tussen Zuideinde 244 en 256 (voor 1736 tot 1805)

Familie Hooft (1736-1747)

In de loop van de 17^e eeuw moet juist ten zuiden van de Rujige Neelsloot een huis zijn gebouwd, maar de oudst gevonden archiefsporen van dit pand dateren uit 1736. Blijkens een transportakte van 26 april 1736 was het perceel met een huis daarop, tot dan toe eigendom van Hendrik Jansz Linnewever. Hij had nog minderjarige kinderen; de voogden daarover verkochten het *“huijs en erf staande en gelegen tot westzaanen int zijdent beoosten de weg, belent ten noorden claes janse reukel* (dat is de eigenaar van Zuideinde 260, opmerkelijk is dat die van het voormalige Zuideinde 252-254 niet genoemd wordt, JvdM) *en ten zijden cornelis adriaanse teer”* voor f321,- aan Claas Janszn Hooft.

Wellicht is dit dezelfde als Claes Janszn Hoofd (1700-1776), zoon van Jan Jacobszn Hoofd (?-1747) en Maartje Pietersdr (?-1727). Vader Jan, ter onderscheiding van zijn oudere broer Janke genoemd, was houtzager met molen De Palmboom en directeur en reder van walvisvaarders op Groenland en de Straat Davis. Claes is in 1722 gehuwd met Guurtje Dirksdr Schots (1700-1770), met wie hij zes kinderen heeft gekregen: Pieter (1723-1781, gehuwd met Wijntje Cornelisdr Hongh, daarna met Jannetje Dirksdr Groot, in latere jaren directeur van de firma Pieter Hoofd en Zonen, ten behoeve van de walvisvaart op de Straat Davis), Antje (1727-1781, gehuwd met de al eerder genoemde Jasper Ariszn Visser), Maartje (1730, gehuwd met Hendrik Kuijper), Dirk (jong gestorven), Aaltje (jong gestorven) en Dirk (1740-1769, gehuwd met Aaltje Jacobsdr Lakeman. Deze Claes Janszn Hoofd is ook gerelateerd geweest aan de familie Bes die op Zuideinde 238-240 woonde. Anno 1736 werd hij namelijk genoemd als voogd over de nog minderjarige Cornelis Bes, zoon van de kort tevoren overleden Jacob Ariszn Bes.

Claas Huijgen (1747-1758) en Pieter Brandaris (1747-1779)

In 1747 doet Hooft het geheel weer over aan Pieter Brandaris en Claas Huijgen. Dan is er 50 roeden land bij het perceel Vanaf 1758 staat Brandaris alleen genoemd. Hij overlijdt in april 1768, zijn erfgenamen bestaan uit zijn twee dochters Trijntje, eerst gehuwd met Jan Gerritszn Louwen (1717-1751) en daarna met Baart Claas Hos (1712-1763) en Maartje, eerst gehuwd met Gerrit Jacobszn Stap (1732-1758) en daarna met Claes Jacobszn Heijn (1723-1782). Heijn laat ruim tien jaar na het overlijden van zijn schoonvader het huis veilen, samen met een fors stuk land erachter.

Familie Klokkemeijer (1779-1792)

Op 23 januari 1779 worden de bezittingen van Claes Heijn, de schoonzoon van Brandaris, in openbare verkoop gebracht. Zes stukken land, tesamen 3637 roeden *“in het Zuidend aan en bewesten de Gouw, belend ten zuiden Jan Bes en ten noorden de oude ruigsloot”* werd voor 6 en een kwart stuiver per roede eigendom van Frederik Klokkemeijer. Deze kocht ook het huis *“belend ten noorden de oude ruigsloot en ten zuiden Simon Bakker”* voor f250,-.³⁶

Dit moet gaan om Jan Frederik Klokkemeijer die is geboren in de eerste helft van de 18^e eeuw in Osnabrück en voor 1768 gehuwd met Margaretha Maria Koster. In genoemd jaar, op 31 maart hertrouwde hij met Jannetje Lucasdr Schuling uit Westzaandam. In 1772 werden ze beiden lid van de Evangelisch Lutherse Kerk in Zaandam. Uit zijn tweede huwelijk werden de volgende kinderen geboren: Anna Maria Klokkemeijer (1777-1777), Anna Maria Klokkemeijer (1778-?), Lucas Frederikszn Klokkemeijer (1780-1807), gehuwd met Jannetje Claasdr Bes (1785-1822), Jannetje Frederiksdre Klokkemeijer (1780-<1783), Jannetje Frederiksdre Klokkemeijer (1783-1856), Willem Frederikszn Klokkemeijer (1785-1853), gehuwd met Aafje Cornelisdr Blaauw (1768-1853), Elizabeth Frederiksdre Klokkemeijer (1788-1824), gehuwd met Hendrik Willemsz Meulen (1786-<1818) en daarna met Fokke Corneliszn Telderman (1784-1846).

Frederiks naam is in het verpondingsboek over 1776-1789 óók aangetekend bij verpondingsnummer 86, ergens tussen Zuideinde 200 en 233 (de Zuidervermaning).

Een veulings-akte van 1 januari 1792 spreekt van verkoop door lasthebbers van Klokkemeijer van een *“huis en erf in het Zuidend aan en beoosten de wegsloot belend ten zuiden wed Jan Bes c.s. ten noorden de Oude Ruigeneelsloot.”* Klokkemeijer was inmiddels bejaard en hij gaf Hendrik Wallig opdracht zijn huis te verkopen. Het werd aangekocht door Jan de Jager die het kocht voor *“Cornelis Zonderland de jonge”*.³⁷ Na de verkoop aan Zonderland werd het perceel opnieuw gemeten en in het

³⁶ Heermans, N.J. schrift ORA en Notarieel Westzaan, deel II, pagina 94-95.

³⁷ Heermans, N.J. Schrift deel 15, pagina 1252.

Zuideinde 244 met de hooiberg uit 1912, rond 1920. Op het landje, waar tot 1805 nog een huis stond, staat boer Raijer Bes (1871-1942). Uiterst links de hoek van de wegsloot met de Ruijgeneelsloot. © Collectie A. Sol.

vervolg was er sprake van 50 roeden land in plaats van 55 roeden land. Omgerekend is dat slechts ruim 700m² in plaats van 780m².³⁸ De polder achter het huis was iets vergroot sinds aankoop in 1779 en had nu een oppervlakte van 3785 roeden en kwam toe aan Maarten Valk.³⁹ Klokmeijer is in het begin van het daaropvolgende jaar overleden en op 1 mei 1793 begraven.⁴⁰

Cornelis Zonderland en de afbraak van het pand (1792-1805)

Dit moet gaan om Cornelis Cornelisz Zonderland (1764-1838), zoon van Cornelis Hendriksz Zonderland en in 1788 getrouwd met Aafje Willemsdr Boon. Sinds hun huwelijk bezaten zij het voorste deel van het pand dat stond op de plek van Zuideinde 253. Het huis werd in die tijd aangeduid met nummer 143 maar werd vanaf begin 19^e eeuw van nummer 163 voorzien.

Dit 17^e-eeuwse pand, dat zoals al eerder gezegd naar alle waarschijnlijkheid iets noordelijker stond dan het huidige Zuideinde 244, werd in 1805 door Zonderland gesloopt. Hij verkocht het lege erf van 50 roeden, dus 700m², aan Jacob de Groot. Dit moet wel gaan om het perceel dat bij de invoering van het Kadaster in 1832 de aanduiding sectie D271 kreeg en 9 roeden en 5 ellen groot was, omgerekend zo'n 905m².

Het weiland van Jacob Janszn (de) Groot (1805-1823)

We spreken hier over Jacob Janszn Groot (ca. 1748-1819), die sinds 1784 samen met Gerbrand Kuijper het pand Zuideinde 252-254 had gekocht en bewoonde. De familie Groot woonde achter, Kuijper voor. Door de aankoop van het lege erf van Zonderland bezat Groot nu ten zuiden van zijn huis, gescheiden door de Ruijgeneelsloot, een aardig perceel grond.

³⁸ Uitgaande van een Rijnlandse Roede: 14,19m².

³⁹ Heermans, N.J. Schrift deel 31, pagina 2497.

⁴⁰ Vanaf 1723 staat ook Cornelis Willemszn Hartjes geregistreerd onder verpondingsnummer 148, vanaf circa 1728 Gerrit Willemszn Hartjes. Laatstgenoemde blijft tot omstreeks 1780 eigenaar, daarna korte tijd Claas Louwe en anno 1789 tot minimaal 1799 staat Maarten Schouten genoteerd. Wellicht is het pand in twee gedeelten bewoond geweest? Dit lijkt me, op basis van een transportakte van 23 maart 1797 te gaan om een huis aan de westkant van het Zuideinde, vermoedelijk ten zuiden van huidig Zuideinde 253 dus ongeveer op de plaats van de nummers 239, 241, 243 en 245.

Jacob Groot overleed op 19 maart 1819, 72 jaar oud in zijn woning. Zijn vrouw Aafje Wit overleed vier jaar later op 29 maart 1823. Het achterste deel van Zuideinde 252-254 waar de familie Groot woonde, werd nu verkocht aan Adriaan Broers (1780-1857), die ook het stukje weiland ten zuiden van het huis aankocht.

De zoon van Broers zou later het kadastrale perceel D271, waar dus hoogstwaarschijnlijk tot 1805 bovengenoemd 17^e-eeuws huis stond, verkopen aan de zuidelijke buren, zodat het perceel van het huidige Zuideinde 244 weer groter werd.

Hiermee eindigt de geschiedenis van specifiek het huis dat op deze plek gestaan moet hebben.